

13 SVJETILJKA ZA VJEČNO SVJETLO. Posrebrana mjed.
Možda domaći rad kraja XVIII ili poč. XIX st.

Ivan Bach

Metalni predmeti crkve sv. Ivana u Zagrebu

U prvom dijelu ove radnje, objavljenom u prošlom broju Peristila bilo je prikazano 12 predmeta što se čuvaju u sakristiji crkve sv. Ivana. Ta crkva bila je potkraj 18. stoljeća opremljena svjetiljkama, svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča, relikvijarima i drugim predmetima, koji su većinom izrađeni u stilu ranog klasicizma. Samo dva raspela sačuvana su u crkvi iz starijeg vremena, jedno iz 17—18. stoljeća, a drugo iz druge polovine 18. stoljeća.

Kraj ulaza u sakristiju, s lijeve strane, obješena je:

13) *Svjetiljka za vječno svjetlo*, iskucana je od posrebrane mjedi, uglato kruškolika. Na svedenom dnu urešenom radialno smještenim lišćem učvršćena je karika. Na donjem zvonoliko okrenutom dijelu posude iskucani su veliki uspravni listovi akantusa, a prostori između njih čine uspravno ovalne medaljone. Na srednjem, valjkastom dijelu posude iskucano je u visokom reljefu šest ovalnih vijenaca, kao da su obješeni svaki s po jednog četvorinastog istaka, a velika kontinuirana girlanda prelazi valovito preko tih četvorina i povezuje sve vijence u cjelinu. Dvije glatke stepenice čine prijelaz na gornji dio, koji je u donjoj svojoj česti uokolo urešen niskim pojasom uzdignutog jezičastog lišća. Iznad toga mala stepenica čini prijelaz na mosurasto uvijen gladak vrat posude, koji u gornjem dijelu ima niz polukuglica i visok rub iskucan i izrezan poput plamenova. Bočno su na posudi tri ručke izrađene od debljice u obliku para voluta s jednim lučnim umetkom između njih, o koji je obješena svjetiljka na lancima od žice, što u gornjim čestimaju imaju svaki po 3 na

14 RASPELO OD POSREBRENE MJEDI
Možda domaći rad druge pol. XVIII st.

proboj izvedena člana u obliku kruga s krstolikom rozetom. Kapica je zvonolika, a na okomitom pojasu uz rub urešena je uspravnim jezičastim listovima, dok je u gornjem dijelu ukrašena iskucanim spuštenim lišćem. Ukupna visina iznosi 80,5 cm, a sama svjetiljka visoka je 30 cm. (U novije vrijeme udešena je za električno svjetlo.)

Na glavnom oltaru posebno je zanimljivo malo raspelo smješteno iznad tabernakula:

14) *Raspelo od posrebrene mjedi.* Podnožje mu je ovalno, glatkog horizontalnog ruba, koji prelazi u gornji sveden dio podijeljen u četiri uža, nešto istaknuta polja i u četiri šira između ovih, a svako je urešeno izvrsno komponiranim rokoko-motivima C-voluta s lisnatim nastavcima. Nodus je gladak, kruškolik, a ispod i znad njega je po jedan mosurast član. Križ je gladak, s trolisnim završecima krakova, koji su urešeni graviranim motivima po jedne rozete uokvirene C-volutama. Korpus Krista je od mjedi, a iznad njega mjedena pločica s natpisom INRI. Na završecima krakova su

kugličasti nastavci. — Izrađeno je vjerojatno sredinom XVIII stoljeća, no možda tek 80-tih godina u tradiciji rokoko.

Promjeri podnožja su 11,5×10 cm, a visina je 24 cm.

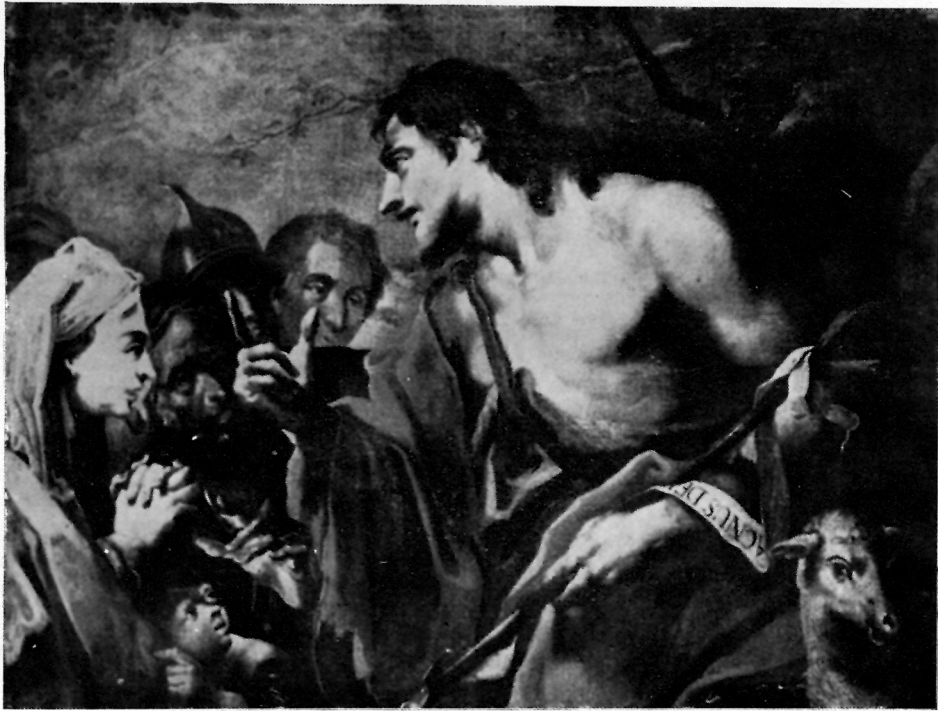
Na menzi glavnog oltara ima šest komada većih svijećnjaka podešenih za električno svjetlo:

15) *Svijećnjaci*, šest komada, od posrebrene mjedi, trostranog podnožja, na tri sploštene kuglice, na kojima počivaju tri volute, koje u sredini imaju rozetu ovitu velikim lisnatim motivom. Na plohi između voluta je uspravno ovalna glatka kartuša, nad kojom vezanka drži vijenac, kojega se dva duža kraja spuštaju k sredinama rozeta na bokovima voluta, a dva kraća kraja učvršćena su poput girlanda o dvije manje rozete na gornjem dijelu podnožja. Gladak, plošan hrbat svake volute stepeničasto je oblikovan, a na toj stepenici učvršćen je plastičan ukras poput češera. Mosurast gladak član čini prijelaz na nogu, koja je u donjem dijelu urešena zaobljeno izbočenim pojansom spuštenog lišća, dok se u sredini visokog valjkastog dijela noge, urešenog izmjenično dužim i kraćim uspravnim uzljebinama nalazi prstenast, valjkasto izbočen nodus, urešen motivom užeta, a trim zaobljenim glavicama učvršćene su na nodusu girlande izrezane od lima. Malen, gladak, mosurast član čini prijelaz na čašku svijećnjaka, koja je u donjem dijelu urešena nizom polukuglica, a gornji dio oblikovan poput krnjeg, okrenutog stošca urešen je s tri reljefno iskucana izolirana lista akantusa, ispred kojih vise girlande od izrezana lima, učvršćene glavicama. Rub čaške čini niz polukuglica. Visina 77 cm do gornjeg zasebnog limenog željeznog tanjurića, ukošena naborana ruba, visokog 1,5 cm. — Posrebrene mjed na svijećnjaku je djelomično izlizana. Doba: potkraj XVIII stoljeća.

Pored ovih nalazi se na glavnom oltaru:

16) *Jedan niži par svijećnjaka od kromirane mjedi.* (Krom je u novije vrijeme nadomjestio staro, izlizano posrebrene.) Podnožje im je komponirano poput velikih svijećnjaka, ali je pojednostavljeno, tako da je na svakoj plohi oko ovalne kartuše vijenac s vezankom, a ispod toga je iskucana simetrična kompozicija lisnatih grana. Volute su glatke, uglate, a na svakoj stepenici su također urešene po jednim češerastim nastavkom. Prijelaz na nogu čini sveden član urešen iskucanim spuštenim lišćem, a noga je valjkasta, urešena motivom ovite grane. U sredini je istaknut, valjkast nodus, urešen nizom uspravnih ovala, a ispod toga je spuštena čaška od izrezana lima. Prijelaz na gornju čašku čini valjkast član urešen motivom užeta, dok je sama čaška u obliku okrenutog krnjeg stošca raščlanjena rijetkim uspravnim brazdama. S ruba se spušta vijenac niza listova od izrezana lima. Visina 57 cm, do gornjeg željeznog tanjurića. Doba: kraj XVIII stoljeća.

17) *Jedan par svijećnjaka od iskucane mjedi*, kromirane u novije vrijeme umjesto starijeg izlizanog posrebrene. Na tri uglate volute, koje i u gornjoj česti imaju po jedan izbočen, uglat dio. Na gornjoj strani tog dijela aplicirane su girlande od lima, učvršćene glatkim glavicama. Prijelaz na gornji dio čini zaobljen jastučast član urešen iskucanim spuštenim lišćem, a iznad toga je glatka stepenica i valjkasto podnožje noge urešeno

Francesco Zugno, PROPOVIJED SV. IVANA KRSTITELJA —
Dubrovnik, Dominikanski samostan.

bodne modelacije inkarnata, a naročito obrada karakterističnih ruku s nervoznom fakturom, smionim osvjetljenjima i izrazitim deformacijama, ukazuju nam na velike analogije ove slike s Tiepolovim učenikom Francescom Zugnom (1709—1787).¹

Ako detaljnije uspoređujemo sliku sa Zugnovim djelima, možemo uočiti više negoli frapantne sličnosti našega platna s nizom detalja na velikoj Zugnovoj slici »Apoteoza Bogorodice sa Djetetom pred sv. Ivanom Krstiteljem« iz crkve S. Giovanni in Xenodochio u Cividaleu, koja je nedavno bila izložena na »Mostra del Settecento veneziano in Friuli« u Udinu.² Na toj slici, koju je Pallucchini uvjerljivo atribuirao Zugnu, nalazi se vrlo sličan lik sv. Ivana Krstitelja, koji je izvanredno blizak našem u fizionomiji, impostaciji i nizu detalja: od obrade oka, nosa, uha, kose, brade, vratnih žila, ruku, prstiju, štapa i vrpce oko njega do kolorita, obrade materije inkarnata i tkanina. Na toj istoj Zugnovoj slici nalazimo još dvije veoma slične pojedinosti: jedan od anđelaka na slici u Cividaleu vrlo je bliz malom dječaku groteskne fizionomije i crvenih obraza na našoj slici, a jagnje na čividalskom platnu gotovo je identično

u svim pojedinostima sa onim na slici u Dubrovniku.³

Dubrovačka slika ima i inače analogija i s drugim Zugnovim djelima. Lik žene u profilu ima srodnosti s likom Bogorodice na Zugnovoj pali »Smrt sv. Josipa« u Cortina d'Ampezzo,⁴ a ima i širih analogija s nekim likovima iz pale »Sv. Grgura koji krsti armenskoga kralja« u crkvi S. Lazzaro dei Armeni u Veneciji,⁵ na kojoj imamo i slični način rješavanja likova u drugom planu, te sa nekim figurama u slici »Prikazivanje Bogorodice u hramu« u crkvi S. Giacomo dell'Orio u Veneciji,⁶ gdje također susrećemo i druge neke sličnosti sa detaljima naše slike. Srodnosti u tretiranju profila, a naročito ruku, susrećemo na Zugnovom platnu »Sv. Obitelj sa sv. Antunom Padovanskim« u Museo Sartorio u Trstu,⁷ a za vojnika s kacigom imamo zanimljivu komparaciju na Zugnovom platnu »Iskrcavanje Antonija i Kleopatre« u Art Association u Atlanti (USA).⁸

Pallucchini i Rizzi datirali su sliku iz Cividalea oko g. 1750, te je najvjerojatnije, s obzirom na nabrojene srodnosti i na njene karakteristične crte, da je u to isto doba nastala i ova zanimljiva dosad neobjelodanjena dubrovačka slika.

UN'OPERA DI FRANCESCO ZUGNO A DUBROVNIK

L'autore pubblica in questo breve studio un'opera inedita del pittore veneziano del Settecento Francesco Zugno (1709—1787), che rappresenta la predicazione di S. Giovanni Battista e che si trova nel convento dei domenicani a Dubrovnik. Questo dipinto, proveniente dall'Italia Settentrionale e tradizionalmente dato al Tiepolo, ha delle analogie chiaramente visibili con lo stile di questo seguace del Tiepolo nella tipologia, nella gamma coloristica, nel caratteristico modo di dipingere le carni e le mani, negli effetti di luce. Come confronto l'autore reca in primo piano il personaggio del Battista sulla grande tela dello Zugno nella chiesa di S. Giovanni in Xenodochio a Cividale, aggiungendo anche altre analogie con molte opere di questo importante pittore, riabilitato negli ultimi anni.

¹ O Zugnu v.: *N. Ivanoff*, *All'ombra del Tiepolo*, Francesco Zugno. »Le arti«, 1951; *N. Ivanoff*, *Zugno e Battaglioli*, »Emporium«, 1954; *G. M. Pilo*, *Le prime opere di Francesco Zugno*, »Arte veneta«, 1956; *G. M. Pilo*, *Francesco Zugno*, »Saggi e memorie di storia dell'arte«, 2, Venecija 1959; *R. Pallucchini*, *La pittura veneziana del Settecento*, Venezia—Roma 1960, str. 164—166.

² Mostra della pittura veneta del Settecento in Friuli, catalogo a cura di A. Rizzi, Udine 1966, str. 210—211.

³ O slici v. i *G. Marioni—C. Mutinelli*, *Guida storico-artistica di Cividale*, Udine 1958, str. 518.

⁴ *R. Pallucchini*, o. c., slika 431.

⁵ *G. M. Pilo*, o. c., (1959), sl. 2.

⁶ *G. M. Pilo*, o. c., (1959), sl. 7.

⁷ *G. M. Pilo*, o. c., (1959), sl. 8.

⁸ *G. M. Pilo*, o. c., (1959), sl. 34, *R. Pallucchini*, o. c., sl. 429.

18 SVIJEĆNJAK OD KROMIRANE (nekoć posrebrene) MJEDI
— Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

No. 5. Taj noviji umetak nadomjestio je stariji izvorni tekst, koji je sačuvan na bočnim kanonskim pločama s okvirima ovog tipa, što su smještene, nekromirane, na oltaru sv. Franje.)

20) *Druga dva bočna okvira za kanonske ploče*, na glavnom oltaru, koja su također kromirana, pripadaju drugoj garnituri, kakva je u crkvi sv. Ivana sačuvana u više primjeraka na pojedinim oltarima. Tako se u po-bočnoj, sjevernoj kapeli nalazi:

21) *Okvir za kanonsku ploču*, izrađen od posrebrene mjedena lima, u obliku položene pačetvorine s malo istaknutim uglovima. U okvirnim pojasima je niz krugova, koji se ljuskasto prekrivaju, a okrenuti su prema sredini svake stranice, gdje dodiruju glatku pačetvorinu. Optočeni su nizom polukuglica. U gornjem je dijelu rozeta uokvirena pojasom polukuglica, koje se izmjenjuju s ovalima. Iznad rozete vezanka drži vijenac, koji se bočno spušta. Najveća širina okvira je 41 cm, a visina 38,5 cm. — Tekst je tiskan, starinski, možda slovima kaptolske tiskare (1768—1804).

22) *Dva bočna okvira kanonskih ploča* u istoj sjevernoj kapeli, izvedena su od posrebrene mjedena lima u obliku uspravne pačetvorine, a slično su komponirana kao centralni okvir. Visina im je 34, a širina 26 cm. Takva dva, ali kromirana primjerka nalaze se na glavnom oltaru (v. pod 20).

Na oltaru sv. Jeronima nalazi se:

23) *Okvir za centralnu kanonsku ploču* poput srednjeg u sjevernoj kapeli, a također je nekromiran (vidi 21).

Na oltaru sv. Franje također se nalazi:

24) *Okvir za centralnu kanonsku ploču* poput srednjeg u sjevernoj kapeli, od posrebrene mjedi, a u tom okviru je sačuvan osobito lijepo opremljen stari tekst, koji ima bakroreznici okvir urešen volutama i girlandama, u oba gornja ugla simbole evanđelista, a u sredini gore lik anđelčića, koji nosi svijeću. Tekst kraj tog lika bočno: SACRVM CONVIVIVM je bakrorezan, a ostali tekst je štampan: In duplicibus & solemnibus diebus. Gloria in excelsis deo etc. U lijevom donjem uglu je

19 OKVIR KANONSKE PLOČE (kromirani, nekoć posrebreni lim).
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

signatura bakroresca: Ant. Visentini f. Prema tome je bakrorezni okvir tog tiskanog teksta izradio istaknut talijanski bakrorezac Antonio Visentini (Visintini, Vicentini) oko 1770. godine.¹

25) *Bočni okviri kanonskih ploča* na tom oltaru pripadaju po svom tipu srednjoj ploči s glavnog oltara (v. 19), no nisu kromirani. Imaju u sva četiri ugla rozete u četvorinama (no ponegdje su ispale i manjkaju). Gore je iskucana centralna rozeta i na njoj vaza s cvijećem te dvije uglate bočne volute između kojih se spuštaju dvije grane. Tekst je stari, tiskani. Visina okvira je 33 cm, a širina 27,5 cm. — Doba: kraj XVIII st.

Na tom oltaru nalazi se redovno:

26) *Raspelo od drva*, crno obojeno, s posrebranim brončanim korpusom raspelog Krista. Na Kristovoj glavi učvršćen je vijkom na potiljku limen list valovitih obrisa, koji je prilagođen obliku gornjeg dijela glave. Na sastavu krakova raspela aplicirana je položeno pačetvorinasta mjedena pločica na proboj, sa simetrično komponiranim vrpčastim volutama s lisnatim nastavcima. Takva se pločica na istom mjestu ponavlja i straga, a sprijeda je na gornjem kraku još pločica s natpisom INRI (s naopako oblikovanim slovom N). Tri gornja kraka križa okovana su četverostranim kapicama valovita ruba, koje na vrhu završavaju kuglicom. — Ispod korpusa apliciran je zacijelo naknadno reljef izrezan od posrebrana lima, koji prikazuje Krista kako se rukuje s Marijom, a oboje stoje na polumjesecu. Prikazan je dakle dolazak Marijin u nebo. Iza njih je pozlaćen zrakast oval, koji je dolje podvit da se prilagodi novom mjestu, kamo je stavljen bez sumnje naknadno.

¹ Poznato je da je Antonio Visentini rođen 1688. u Mlecima, gdje je i umro 1782. Bavio se isprva graditeljstvom, te je među ostalim izradio nacrt pročelja palače Giusti u Mlecima, a zatim je učio slikanje, pa je po uzoru na djela Antonia Canaletta izrađivao vedute Mletaka. Izveo je nekoliko nizova bakroreza: 16 listova »prospectus magni canalis Venetiani« po slikama Antonia Canaletta 1735, zatim »Urbis Venetiarum prospectus celebriores« u 38 listova, 1742, a 1771. nastala je »Raccolta di vari schizzi d'ornati di celebri autori...« Usp. Thieme-Becker, Künstlerlexikon, pod Visentini A. i H. W. Singer, Allgemeines Künstlerlexikon, 5. knjiga, Frankfurt am Main, 1901, str. 19: Visentino.

Podnožje raspela je drveno, crno obojeno, pačetvorinaste osnove, a gore uvijenih stranica. — Visina je raspela 67 cm. Stranice podnožja duge su 18, a široke 12,5 cm. — Raspelo potječe vjerojatno još iz XVII ili ranog XVIII stoljeća, a reljef s Marijom i Kristom na polumjesecu mogao bi potjecati iz vremena koje nije mnogo kasnije od samog raspela, jer ne bih rekao da je reljef mlađi od sredine XVIII stoljeća.

Na oltaru sv. Dominika nalaze se:

27) *Relikvijari*, dva komada od posrebrane mjedi, koji stoje na dvjema uglatim volutama, a između voluta je na sredini aplicirana glava ovna savitih rogova, izrezanih od lima i iskucanih. Bočno se od glave prema volutama odvajaju dvije grane. Iznad glave ovna na jednom su relikvijaru aplicirani izrezani motivi ruža s lišćem, a povrh toga je u sredini uokolo uspravno ovalnog udubljenja za relikvije (Aloysii i dr.) apliciran izrezan i iskucan vijenac. U višem je gornjem dijelu uska visoka ostaklena udubina s relikvijama učvršćenim na raznobojnom brokatu XVIII stoljeća s veoma izbljedjelim natpisima za pojedine relikvije. Osnovni oblik udubine je uspravna pačetvorina, ali je donja stranica lučno uzdignuta i u uglovima nešto šira, pa se bočne stranice pomalo zbližuju prema gore, gdje i gornja stranica ima u sredini također luk. Rub otvora čini niz šiljateljnih listića. Bočno su na relikvijaru dvije velike volute, kojima se iz donjeg zavoja uzdiže po jedan visok list, a gore pored lučnog otvora udubine iskucana je po jedna viseća grana. Ispod i iznad udubine apliciran je po jedan velik list akantusa. U gornjem dijelu uvijeno je trapezoidno plošno podnožje, urešeno sprijeda s tri reljefna uspravna rebra, a na njemu je plošna vaza s češerom na vrhu, dok se na trapezoidnom poklopcu ponavlja motiv triju rebara a s uglova čunolike posude spuštaju se grane vijenca, uokvirujući oblik te vaze, koja je urešena lepezasto raspoređenim rebri-ma. Prednji lim tih relikvijara prikovan je na drvenu podlogu, koja s dvije pomoćne drvene noge podržava relikvijar. Visina 108,5 cm. Doba: kraj XVIII stoljeća.

Na drugom relikvijaru, pandanu opisanoga, učvršćene su u donjem udubljenju relikvije S. Udalrici, Stanisl.

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrana mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare . . .*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebranja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrane mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrana mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare . . .*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlišanog posrebranja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrane mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrana mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare . . .*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebranja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrane mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare . . .*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebrnjenja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrnena mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

22 BOČNI OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrna mjedena lima. Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

pojasari ili aurichalcarii), kojih je u to doba živjelo dosta u Zagrebu.³

Spomenuo bih još neka djela od metala, izvedena u vezi sa zvonikom crkve sv. Ivana. Gornji dio zvonika pokrit je bakrenim limom. Taj bakreni pokrov u najdonjem dijelu iznad tornja čini prvo četverostranu, blago svedenu kapu, a zatim se izdiže niskim osmerostranim članom na elegantno izvijen kruškolik osmerostran dio, koji je u donjoj široj česti urešen iskucanim parovima S-voluta, što se gore dodiruju malim izdancima C-voluta, dok se na užem gornjem dijelu kruškolike česti zvonika niže osam festona lišća i voća, vrlo uzanih, značajnih za ranoklasicističku suzdržljivost. Ti festoni vise na po dvjema polukuglastim izbočinama. Iznad toga, a između dva istaknuta, višestruko profilirana vijenca nizak je najuži dio vrha zvonika, osmerostran, urešen na stranicama s po tri izolirana, uspravna, jezičasta lisnata motiva. Iznad gornjeg vijenca slijedi zv-

nolik dio, također osmerostrano podijeljen, a na svakoj stranici ima po dva para C-voluta razmještenih u obliku romba uvijenih stranica. Od te zvonolike česti opet je profiliranim vijencem odvojena najviša lukovičasta, koja nosi kuglu sa željeznim dvostrukim križem. Na osam stranica lukovičasta vrha opet su po tri uspravna jezičasta lista, od kojih je srednji viši od postranih. Vrlo skladno su odmjereni odnosi između pojedinih česti tog zvonika, kao i tih raznolikih, brižno izvedenih ornamentalnih motiva. Sudeći po stilu, možemo smatrati majstorima, koji su izveli taj rad, zagrebačke limare Matiju i Josipa Schecka, koji su zabilježili 1799. godine svoja imena u jabuci na zvoniku.⁴

Barle je iznio prema arhivskoj građi⁵ brigu župnika Mije Sinkovića da novu crkvu, koju je on dao izgraditi, pokrije čitavu bakrom, zajedno sa zvonikom. Taj bakreni krov iznad same crkve stradao je, kako opisuje Barle, od jake bure 1826. i 1875, no bio je opet učvršćen, dok nije u toku prvog svjetskog rata po odredbi vojnih vlasti bio skinut da se upotrijebi — zbog nestašice bakra — za ratne svrhe. Tada je crkva privremeno pokrita željeznim limom, a zatim je barem lađa pokrita eternitom, dok je svetište još danas ostalo sa spomenutim provizornim pokrovom.⁶

³ Popisi zagrebačkih građana druge polovine 18. stoljeća i prve polovine 19. stoljeća sadržavaju imena mnogih pojasara. Podatke o njima sabrao sam u posebnoj radnji. Na žalost mi nije bio pristupan Liber rationum iz doba Sinkovića, koji spominje Barle u svom djelu »Župa sv. Ivana u Novoj Vesi«, Zagreb, 1900, na str. 16. u bilj. 1. Jednom će vjerojatno biti moguće pomoću te knjige računati kao i na temelju kanonskih vizitacija utvrditi imena majstora, koji su izveli neke od metalnih radova sačuvanih u sv. Ivanu.

⁴ Barle, nav. dj. str. 17.

⁵ Nav. dj. str. 17.

⁶ Novije podatke zahvaljujem g. župniku dru Anti Gršćiću.

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrana mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare . . .*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebranja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrane mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrana mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare . . .*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebranja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrane mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

22 BOČNI OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrna mjedena lima. Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

pojasari ili aurichalcarii), kojih je u to doba živjelo dosta u Zagrebu.³

Spomenuo bih još neka djela od metala, izvedena u vezi sa zvonikom crkve sv. Ivana. Gornji dio zvonika pokrit je bakrenim limom. Taj bakreni pokrov u najdonjem dijelu iznad tornja čini prvo četverostranu, blago svedenu kapu, a zatim se izdiže niskim osmerostranim članom na elegantno izvijen kruškolik osmerostran dio, koji je u donjoj široj česti urešen iskucanim parovima S-voluta, što se gore dodiruju malim izdancima C-voluta, dok se na užem gornjem dijelu kruškolike česti zvonika niže osam festona lišća i voća, vrlo uzanih, značajnih za ranoklasicističku suzdržljivost. Ti festoni vise na po dvjema polukuglastim izbočinama. Iznad toga, a između dva istaknuta, višestruko profilirana vijenca nizak je najuži dio vrha zvonika, osmerostran, urešen na stranicama s po tri izolirana, uspravna, jezičasta lisnata motiva. Iznad gornjeg vijenca slijedi zv-

nolik dio, također osmerostrano podijeljen, a na svakoj stranici ima po dva para C-voluta razmještenih u obliku romba uvijenih stranica. Od te zvonolike česti opet je profiliranim vijencem odvojena najviša lukovičica, koja nosi kuglu sa željeznim dvostrukim križem. Na osam stranica lukovičasta vrha opet su po tri uspravna jezičasta lista, od kojih je srednji viši od postranih. Vrlo skladno su odmjereni odnosi između pojedinih česti tog zvonika, kao i tih raznolikih, brižno izvedenih ornamentalnih motiva. Sudeći po stilu, možemo smatrati majstorima, koji su izveli taj rad, zagrebačke limare Matiju i Josipa Schecka, koji su zabilježili 1799. godine svoja imena u jabuci na zvoniku.⁴

Barle je iznio prema arhivskoj građi⁵ brigu župnika Mije Sinkovića da novu crkvu, koju je on dao izgraditi, pokrije čitavu bakrom, zajedno sa zvonikom. Taj bakreni krov iznad same crkve stradao je, kako opisuje Barle, od jake bure 1826. i 1875, no bio je opet učvršćen, dok nije u toku prvog svjetskog rata po odredbi vojnih vlasti bio skinut da se upotrijebi — zbog nestašice bakra — za ratne svrhe. Tada je crkva privremeno pokrita željeznim limom, a zatim je barem lađa pokrita eternitom, dok je svetište još danas ostalo sa spomenutim provizornim pokrovom.⁶

³ Popisi zagrebačkih građana druge polovine 18. stoljeća i prve polovine 19. stoljeća sadržavaju imena mnogih pojasara. Podatke o njima sabrao sam u posebnoj radnji. Na žalost mi nije bio pristupan Liber rationum iz doba Sinkovića, koji spominje Barle u svom djelu »Župa sv. Ivana u Novoj Vesi«, Zagreb, 1900, na str. 16. u bilj. 1. Jednom će vjerojatno biti moguće pomoću te knjige računati kao i na temelju kanonskih vizitacija utvrditi imena majstora, koji su izveli neke od metalnih radova sačuvanih u sv. Ivanu.

⁴ Barle, nav. dj. str. 17.

⁵ Nav. dj. str. 17.

⁶ Novije podatke zahvaljujem g. župniku dru Anti Gršćiću.

24 OKVIR ZA CENTRALNU KANONSKU PLOČU, od posrebrene mjeđi, sa starim bakroreznim unutarnjim okvirom Antonija Viscontinija iz vremena oko 1770. god.

U zvoniku su danas tri zvona, od kojih je srednje izradio 1785. zagrebački zvonoljevač Antun Schiffer (Schiffrer).⁷ To veliko srednje zvono ima promjer 115 cm, a zajedno s krunom visoko je 100 cm. U gornjem dijelu zvona reljefno je prikazana vrpca, nekoliko puta presavijena, a na njoj je natpis: SUM FUSA AB ANTONIO SCHIFFRER ZAGRABIAE 1785. IN HONOREM SANCTI IOANNIS. Iznad vrpce su cvjetne girlande, a ispod vrpce bogat ukras C-voluta i cvijeća. U donjem dijelu je između dvije kružne crte natpis: A FULGURE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE.⁸ Iznad tih dviju crta smještena su četiri reljefna lika, svaki na elegantnom rokoko postamentu od voluta i stilizirana lišća. Na jednom je od tih postamenata raspelo, na drugom Bogorodica sjedeći s djetetom na prijestolju, na trećem stojeći sv. Ivan Krstitelj s janjetom desno do nogu, a držeći u desnici križ s kojeg se spušta vrpca. Na četvrtom je lik bradata muškarca, unatrag zabačena gornjeg dijela tijela sa sjekirom u uzdignutoj ljevici, a desnicom pridržava knjigu na svom desnom kuku. Vjerojatno je to lik sv. Matije, apostola, koji je često

prikazan s takvim atributima⁹, jer mu je sjekirom bila odsječena glava. Zbog toga je taj mučenik valjda i odabran kao pandan sv. Ivanu, koji je ubijen na sličan način. Likovi su vrlo dobro modelirani, a osobito su u živom pokretu prikazani sv. Matija i Bogorodica s djetetom. Čitavo zvono svojom skladnom kompozicijom i ljepotom izvedbe služi na čast Antunu Schifferu, tom našem zvonoljevaču, koji je bio rodom iz Ljubljane i došao u Zagreb sa znanjem slovenskog jezika, pa ovdje ubrzo naučio hrvatski i gotovo pola vijeka radio zvona osobito za Hrvatsku i Slavoniju te za Međumurje. To Schifferovo zvono sv. Ivana pripada među najranije majstorove radove, jer je svoje prvo poznato nam zvono izlio za župnu crkvu u Novskoj g. 1784.¹⁰ Čim je godine 1785. bio dogotavljen zvonik sv. Ivana, nabavio je župnik Sinković zvono, koje je imalo 13 centi i 34 funta za 931 for.¹¹ To je zacijelo ovo Schifferovo.¹² Barle

⁷ O tom majstoru pisao je Ivan Kukuljević u Viencu, 1880, str. 142. ss. Viktor Hoffiler u časopisu Sveta Cecilija, Zagreb, 1919, str. 41—70: Stari zagrebački zvonoljevcji, a Kamilo Dočkal u svojoj knjizi »Naša zvona«, Zagreb, 1942, spominje na str. 105 pored podataka o Schifferu i nestalo njegovo zvono iz sv. Ivana ljeveno 1793. godine.

⁸ Danas su posljednje tri riječi nečitke, jer je zvono tu veoma zaprljano od golubova, što se gnijezde u tornju, a mjesto je vrlo teško pristupačno za čišćenje, no zacijelo piše dalje LIBERA NOS DOMINE, kako je to zabilježeno 1917. godine prigodom pregleda zvona (podaci u ostavini prof. Viktora Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu).

⁹ Usp. Karl Künstle, Ikonographie der christlichen Kunst, Band II, Freiburg im Breisgau, 1926, str. 447-448.

¹⁰ Dočkal, Naša zvona, str. 107. Na str. 75. opisuje Dočkal veliko zvono župne crkve sv. Ivana s natpisom: ZU GOTTES LOB UND EHR HAT MICH GEGOSSEN SALESIUS FELTL. GRAZ. 1773. Dočkal je taj podatak zacijelo preuzeo od Kukuljevića, Nadpisi sredovječni i novovjeki . . ., Zagreb, 1891, str. 360, br. 1241, gdje natpis zvona jednako glasi. — Hoffiler je međutim u svojoj građi za povijest zvonolijevstva u Hrvatskoj (u arhivu Muzeja za umjetnost i obrt) komentirao taj podatak, da je Kukuljević vjerojatno zablježio krivu godinu, a prava je valjda 1783. ili 1793. Valja napomenuti također da Feltlovo zvono iz 1813. evidentirano u Krapini, prema Hoffilerovoj građi, ima posve jednak natpis no s godinom 1813.

¹¹ Barle, Župa sv. Ivana, str. 24. Nešto niže međutim Barle piše da veliko zvono ima napis »Sum fusa ab Antonio Schieffrer Zagrabiae in honorem S. Johannis 1799«. Mora da je to neka zabuna, jer se natpis, koji on navodi, nalazi na sačuvanom zvonu, ali s godinom 1785.

¹² Sačuvano nam je do danas zahvaljujući Konzervatorskom zavodu Hrvatske odnosno, kako se tada zvao, Zemaljskom povjerenstvu za čuvanje umjetničkih i historičkih spomenika u Hrvat-

25 BOČNI OKVIR ZA KANONSKU PLOČU, od posrebrana mje-
dena lima. Možda domaći rad kraja XVIII ili početka XIX st.

spominje u svojoj radnji o sv. Ivanu, da je Sinković nabavio 1799. tri zvana, koja su ga stajala 1297 forinti.¹³ I ta tri zvana bio je izradio Schiffer, kako je sam bio zabilježio u svojoj bilježnici, a Kukuljević to objavio.¹⁴

Dva Schifferova zvana iz 1799. kao i ono iz 1785. opisao je prof. Vladimir Tkalčić 28. VII 1917. kad je kao član Zemaljskog povjerenstva za čuvanje spomenika pregledao zvana sv. Ivana.¹⁵ *Oba zvana iz 1799.* imala su u gornjem dijelu u vrpici, koja je više puta presavijena, natpis: FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFRER 1799. Kraj vrpce bili su ornamentalni motivi, a *veće zvono* (vis. 70, šir. 101 cm) imalo je u donjem dijelu reljefe Bogorodice, sv. Ane, Raspeće i sv. Josipa. *Drugo zvono* s istim

natpisom, a visoko samo 58 cm i šir. 80, imalo je reljefe arkandela Mihaela i Raspeće.¹⁶ Prof. Tkalčić opisao je također *zvono sv. Florijana*, koje je bilo nešto manje od zvana ark. Mihaela, pa je imalo promjer 66 cm, a vis. 56. Natpis je bio: ZAGRABIAE 1798 +. Reljefi su prikazivali Raspeće, sv. Florijana, sv. Ladislava i sveca s krunicom (vjerojatno sv. Filip Neri).¹⁷ To zvono iz 1798. zacijelo je pripadalo u onu grupu Schifferovih zvana za sv. Ivana, koja su isplaćena sva tri 1799. godine. Prema Schifferovim zapisima, primio je on od crkve sv. Ivana 1805. godine staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. ¹⁸ I to je zvono još zatekao u zvoniku prof. Tkalčić 1917. g. To je bilo

skoj i Slavoniji, koje je 9. VIII 1917. stavilo to zvono pod zaštitu uvrstivši ga u Popis crkvenih zvana na području nadbiskupije zagrebačke, koja su se radi umjetničke ili historičke vrijednosti imala izuzeti od uporabe u ratne svrhe. U tiskanom popisu objavljenom u Službenom vjesniku Nadbiskupije zagrebačke, 28. VIII 1917, str. 61, pod br. 124, pomutnjom slagara ponovljena je kod tog zvana oznaka »župna crkva sv. Marije«, dok je u rukopisu tog spisa stavljeno tu »župna crkva sv. Ivana«, 900 kg, god. 1785, A. Schiffer, Zagreb.

¹³ Barle, Zupa sv. Ivana, str. 24.

¹⁴ Kukuljević spominje u Viencu, 1880, str. 143, da je Schiffer primio od crkve sv. Ivana u Novoj Vesi tri zvana od 166, 70 i 16 funti te izlio tri nova od 965, 523 i 307 funti za 1278 forinti.

¹⁵ U bilježnici pohranjenoj u ostavini V. Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt, pod br. 1063 a i b.

¹⁶ Kukuljević spominje u Natpisima, str. 363, br. 1253: zvono u sv. Ivanu s natpisom SUM FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFFRER 1793, a i u Viencu iz 1880, na str. 143. navodi Kukuljević ukoliko da ta crkva ima Sifferovo zvono iz 1793.

Sudeći po tekstu natpisa, ta je godina zacijelo pogrešno zabilježena s jednog od zvana iz 1799, što su još 1917. bila u sv. Ivanu pa ih je Povjerenstvo pomno opisalo. — Kukuljević navodi u Natpisima, str. 364, pod br. 1528 i zvono u sv. Ivanu s natpisom ZAGRABIAE 1797, a i u Viencu 1880, na str. 143. veli da crkva sv. Ivana ima Siferovo zvono iz 1797. godine, no zacijelo se tu radi o zvonu iz 1798. godine u tom zvoniku, jer je brojka 8, kako je to u Hoffilerovoj bilježnici vrlo pomno nacrtano i komentirano, malko otvorena, pa se mogla i čitati kao 7.

¹⁷ Arhiv Muzeja za umjetnost i obrt, pod br. 725 b. — O sv. Filipu v. K. Künstle, Ikonographie, II, 505.

¹⁸ Kukuljević u Viencu, 1880, str. 159, navodi da je god. 1805. A. Sifrer primio od crkve sv. Ivana staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. — Kukuljević veli, ibid, str. 171, da je Sifrer preuzeo iz Nove Vesi u Zagrebu godine 1813. dva zvana od 115 i 89 funti pa načinio nova od 226 i od 221 funte za 408 forinti. — O tim zvonima iz 1813. g. ne kaže Barle ništa.

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrana mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare...*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebrnja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrne mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare...*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebrnjenja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrnena mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

22 BOČNI OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrna mjedena lima. Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

pojasari ili aurichalcarii), kojih je u to doba živjelo dosta u Zagrebu.³

Spomenuo bih još neka djela od metala, izvedena u vezi sa zvonikom crkve sv. Ivana. Gornji dio zvonika pokrit je bakrenim limom. Taj bakreni pokrov u najdonjem dijelu iznad tornja čini prvo četverostranu, blago svedenu kapu, a zatim se izdiže niskim osmerostranim članom na elegantno izvijen kruškolik osmerostran dio, koji je u donjoj široj česti urešen iskucanim parovima S-voluta, što se gore dodiruju malim izdancima C-voluta, dok se na užem gornjem dijelu kruškolike česti zvonika niže osam festona lišća i voća, vrlo uzanih, značajnih za ranoklasicističku suzdržljivost. Ti festoni vise na po dvjema polukuglastim izbočinama. Iznad toga, a između dva istaknuta, višestruko profilirana vijenca nizak je najuži dio vrha zvonika, osmerostran, urešen na stranicama s po tri izolirana, uspravna, jezičasta lisnata motiva. Iznad gornjeg vijenca slijedi zv-

³ Popisi zagrebačkih građana druge polovine 18. stoljeća i prve polovine 19. stoljeća sadržavaju imena mnogih pojasara. Podatke o njima sabrao sam u posebnoj radnji. Na žalost mi nije bio pristupan Liber rationum iz doba Sinkovića, koji spominje Barle u svom djelu »Župa sv. Ivana u Novoj Vesi«, Zagreb, 1900, na str. 16. u bilj. 1. Jednom će vjerojatno biti moguće pomoću te knjige računati kao i na temelju kanonskih vizitacija utvrditi imena majstora, koji su izveli neke od metalnih radova sačuvanih u sv. Ivanu.

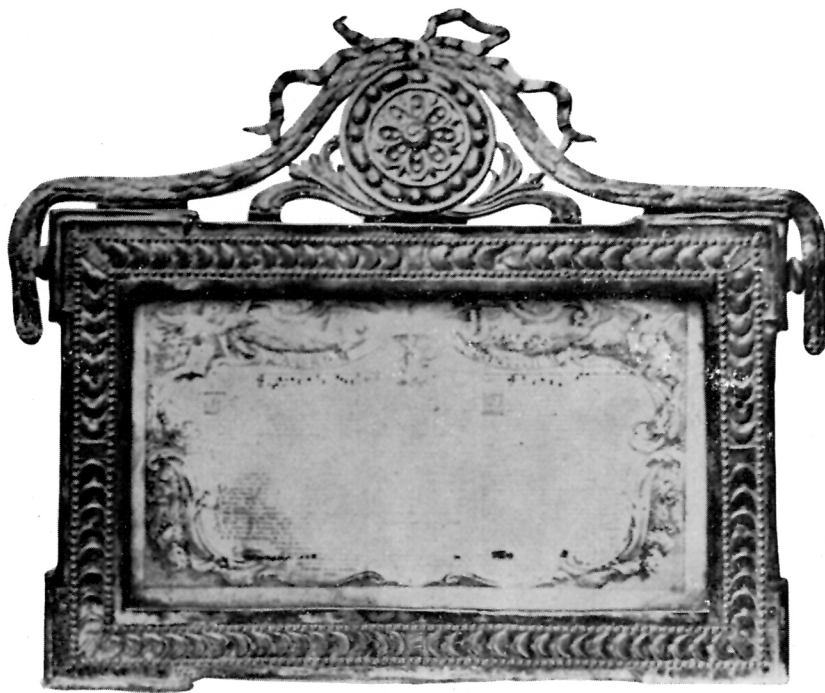
nolik dio, također osmerostrano podijeljen, a na svakoj stranici ima po dva para C-voluta razmještenih u obliku romba uvijenih stranica. Od te zvonolike česti opet je profiliranim vijencem odvojena najviša lukovičasta, koja nosi kuglu sa željeznim dvostrukim križem. Na osam stranica lukovičasta vrha opet su po tri uspravna jezičasta lista, od kojih je srednji viši od postranih. Vrlo skladno su odmjereni odnosi između pojedinih česti tog zvonika, kao i tih raznolikih, brižno izvedenih ornamentalnih motiva. Sudeći po stilu, možemo smatrati majstorima, koji su izveli taj rad, zagrebačke limare Matiju i Josipa Schecka, koji su zabilježili 1799. godine svoja imena u jabuci na zvoniku.⁴

Barle je iznio prema arhivskoj građi⁵ brigu župnika Mije Sinkovića da novu crkvu, koju je on dao izgraditi, pokrije čitavu bakrom, zajedno sa zvonikom. Taj bakreni krov iznad same crkve stradao je, kako opisuje Barle, od jake bure 1826. i 1875, no bio je opet učvršćen, dok nije u toku prvog svjetskog rata po odredbi vojnih vlasti bio skinut da se upotrijebi — zbog nestašice bakra — za ratne svrhe. Tada je crkva privremeno pokrita željeznim limom, a zatim je barem lađa pokrivena eternitom, dok je svetište još danas ostalo sa spomenutim provizornim pokrovom.⁶

⁴ Barle, nav. dj. str. 17.

⁵ Nav. dj. str. 17.

⁶ Novije podatke zahvaljujem g. župniku dru Anti Gršćiću.

24 OKVIR ZA CENTRALNU KANONSKU PLOČU, od posrebrene mjeđi, sa starim bakroreznim unutarnjim okvirom Antonija Viscontinija iz vremena oko 1770. god.

U zvoniku su danas tri zvona, od kojih je srednje izradio 1785. zagrebački zvonoljevač Antun Schiffer (Schiffrer).⁷ To veliko srednje zvono ima promjer 115 cm, a zajedno s krunom visoko je 100 cm. U gornjem dijelu zvona reljefno je prikazana vrpca, nekoliko puta presavijena, a na njoj je natpis: SUM FUSA AB ANTONIO SCHIFFRER ZAGRABIAE 1785. IN HONOREM SANCTI IOANNIS. Iznad vrpce su cvjetne girlande, a ispod vrpce bogat ukras C-voluta i cvijeća. U donjem dijelu je između dvije kružne crte natpis: A FULGURE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE.⁸ Iznad tih dviju crta smještena su četiri reljefna lika, svaki na elegantnom rokoko postamentu od voluta i stilizirana lišća. Na jednom je od tih postamenata raspelo, na drugom Bogorodica sjedeći s djetetom na prijestolju, na trećem stojeći sv. Ivan Krstitelj s janjetom desno do nogu, a držeći u desnici križ s kojeg se spušta vrpca. Na četvrtom je lik bradata muškarca, unatrag zabačena gornjeg dijela tijela sa sjekirom u uzdignutoj ljevici, a desnicom pridržava knjigu na svom desnom kuku. Vjerojatno je to lik sv. Matije, apostola, koji je često

prikazan s takvim atributima⁹, jer mu je sjekirom bila odsječena glava. Zbog toga je taj mučenik valjda i odabran kao pandan sv. Ivanu, koji je ubijen na sličan način. Likovi su vrlo dobro modelirani, a osobito su u živom pokretu prikazani sv. Matija i Bogorodica s djetetom. Čitavo zvono svojom skladnom kompozicijom i ljepotom izvedbe služi na čast Antunu Schifferu, tom našem zvonoljevaču, koji je bio rodom iz Ljubljane i došao u Zagreb sa znanjem slovenskog jezika, pa ovdje ubrzo naučio hrvatski i gotovo pola vijeka radio zvona osobito za Hrvatsku i Slavoniju te za Međumurje. To Schifferovo zvono sv. Ivana pripada među najranije majstorove radove, jer je svoje prvo poznato nam zvono izlio za župnu crkvu u Novskoj g. 1784.¹⁰ Čim je godine 1785. bio dogotavljen zvonik sv. Ivana, nabavio je župnik Sinković zvono, koje je imalo 13 centi i 34 funta za 931 for.¹¹ To je zacijelo ovo Schifferovo.¹² Barle

⁷ O tom majstoru pisao je Ivan Kukuljević u Viencu, 1880, str. 142. ss. Viktor Hoffiler u časopisu Sveta Cecilija, Zagreb, 1919, str. 41—70: Stari zagrebački zvonoljevci, a Kamilo Dočkal u svojoj knjizi »Naša zvona«, Zagreb, 1942, spominje na str. 105 pored podataka o Schifferu i nestalo njegovo zvono iz sv. Ivana ljeveno 1793. godine.

⁸ Danas su posljednje tri riječi nečitke, jer je zvono tu veoma zaprljano od golubova, što se gnijezde u tornju, a mjesto je vrlo teško pristupačno za čišćenje, no zacijelo piše dalje LIBERA NOS DOMINE, kako je to zabilježeno 1917. godine prigodom pregleda zvona (podaci u ostavini prof. Viktora Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu).

⁹ Usp. Karl Künstle, Ikonographie der christlichen Kunst, Band II, Freiburg im Breisgau, 1926, str. 447-448.

¹⁰ Dočkal, Naša zvona, str. 107. Na str. 75. opisuje Dočkal veliko zvono župne crkve sv. Ivana s natpisom: ZU GOTTES LOB UND EHR HAT MICH GEGOSSEN SALESIUS FELTL. GRAZ. 1773. Dočkal je taj podatak zacijelo preuzeo od Kukuljevića, Nadpisi sredovječni i novovjeki . . ., Zagreb, 1891, str. 360, br. 1241, gdje natpis zvona jednako glasi. — Hoffiler je međutim u svojoj građi za povijest zvonolijevstva u Hrvatskoj (u arhivu Muzeja za umjetnost i obrt) komentirao taj podatak, da je Kukuljević vjerojatno zablježio krivu godinu, a prava je valjda 1783. ili 1793. Valja napomenuti također da Feltlovo zvono iz 1813. evidentirano u Krapini, prema Hoffilerovoj građi, ima posve jednak natpis no s godinom 1813.

¹¹ Barle, Župa sv. Ivana, str. 24. Nešto niže međutim Barle piše da veliko zvono ima napis »Sum fusa ab Antonio Schieffrer Zagrabiae in honorem S. Johannis 1799«. Mora da je to neka zabuna, jer se natpis, koji on navodi, nalazi na sačuvanom zvonu, ali s godinom 1785.

¹² Sačuvano nam je do danas zahvaljujući Konzervatorskom zavodu Hrvatske odnosno, kako se tada zvao, Zemaljskom povjerenstvu za čuvanje umjetničkih i historičkih spomenika u Hrvat-

25 BOČNI OKVIR ZA KANONSKU PLOČU, od posrebrana mje-
dena lima. Možda domaći rad kraja XVIII ili početka XIX st.

spominje u svojoj radnji o sv. Ivanu, da je Sinković nabavio 1799. tri zvona, koja su ga stajala 1297 forinti.¹³ I ta tri zvona bio je izradio Schiffer, kako je sam bio zabilježio u svojoj bilježnici, a Kukuljević to objavio.¹⁴

Dva Schifferova zvona iz 1799. kao i ono iz 1785. opisao je prof. Vladimir Tkalčić 28. VII 1917. kad je kao član Zemaljskog povjerenstva za čuvanje spomenika pregledao zvona sv. Ivana.¹⁵ *Oba zvona iz 1799.* imala su u gornjem dijelu u vrpici, koja je više puta presavijena, natpis: FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFRER 1799. Kraj vrpce bili su ornamentalni motivi, a *veće zvono* (vis. 70, šir. 101 cm) imalo je u donjem dijelu reljefe Bogorodice, sv. Ane, Raspeće i sv. Josipa. *Drugo zvono* s istim

natpisom, a visoko samo 58 cm i šir. 80, imalo je reljefe arkandela Mihaela i Raspeće.¹⁶ Prof. Tkalčić opisao je također *zvono sv. Florijana*, koje je bilo nešto manje od zvona ark. Mihaela, pa je imalo promjer 66 cm, a vis. 56. Natpis je bio: ZAGRABIAE 1798 +. Reljefi su prikazivali Raspeće, sv. Florijana, sv. Ladislava i sveca s krunicom (vjerojatno sv. Filip Neri).¹⁷ To zvono iz 1798. zacijelo je pripadalo u onu grupu Schifferovih zvona za sv. Ivana, koja su isplaćena sva tri 1799. godine. Prema Schifferovim zapisima, primio je on od crkve sv. Ivana 1805. godine staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. ¹⁸ I to je zvono još zatekao u zvoniku prof. Tkalčić 1917. g. To je bilo

skoj i Slavoniji, koje je 9. VIII 1917. stavilo to zvono pod zaštitu uvrstivši ga u Popis crkvenih zvona na području nadbiskupije zagrebačke, koja su se radi umjetničke ili historičke vrijednosti imala izuzeti od uporabe u ratne svrhe. U tiskanom popisu objavljenom u Službenom vjesniku Nadbiskupije zagrebačke, 28. VIII 1917, str. 61, pod br. 124, pomutnjom slagara ponovljena je kod tog zvona oznaka »župna crkva sv. Marije«, dok je u rukopisu tog spisa stavljeno tu »župna crkva sv. Ivana«, 900 kg, god. 1785, A. Schiffer, Zagreb.

¹³ Barle, Zupa sv. Ivana, str. 24.

¹⁴ Kukuljević spominje u Viencu, 1880, str. 143, da je Schiffer primio od crkve sv. Ivana u Novoj Vesi tri zvona od 166, 70 i 16 funti te izlio tri nova od 965, 523 i 307 funti za 1278 forinti.

¹⁵ U bilježnici pohranjenoj u ostavini V. Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt, pod br. 1063 a i b.

¹⁶ Kukuljević spominje u Natpisima, str. 363, br. 1253: zvono u sv. Ivanu s natpisom SUM FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFFRER 1793, a i u Viencu iz 1880, na str. 143. navodi Kukuljević ukoliko da ta crkva ima Sifferovo zvono iz 1793.

Sudeći po tekstu natpisa, ta je godina zacijelo pogrešno zabilježena s jednog od zvona iz 1799, što su još 1917. bila u sv. Ivanu pa ih je Povjerenstvo pomno opisalo. — Kukuljević navodi u Natpisima, str. 364, pod br. 1528 i zvono u sv. Ivanu s natpisom ZAGRABIAE 1797, a i u Viencu 1880, na str. 143. veli da crkva sv. Ivana ima Siferovo zvono iz 1797. godine, no zacijelo se tu radi o zvonu iz 1798. godine u tom zvoniku, jer je brojka 8, kako je to u Hoffilerovoj bilježnici vrlo pomno nacrtano i komentirano, malako otvorena, pa se mogla i čitati kao 7.

¹⁷ Arhiv Muzeja za umjetnost i obrt, pod br. 725 b. — O sv. Filipu v. K. Künstle, Ikonographie, II, 505.

¹⁸ Kukuljević u Viencu, 1880, str. 159, navodi da je god. 1805. A. Siferer primio od crkve sv. Ivana staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. — Kukuljević veli, ibid, str. 171, da je Siferer preuzeo iz Nove Vesi u Zagrebu godine 1813. dva zvona od 115 i 89 funti pa načinio nova od 226 i od 221 funte za 408 forinti. — O tim zvonima iz 1813. g. ne kaže Barle ništa.

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrežanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare . . .*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebrnjenja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrnena mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare...*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebrnjenja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrnena mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

22 BOČNI OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrna mjedena lima. Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

pojasari ili aurichalcarii), kojih je u to doba živjelo dosta u Zagrebu.³

Spomenuo bih još neka djela od metala, izvedena u vezi sa zvonikom crkve sv. Ivana. Gornji dio zvonika pokrit je bakrenim limom. Taj bakreni pokrov u najdonjem dijelu iznad tornja čini prvo četverostranu, blago svedenu kapu, a zatim se izdiže niskim osmerostranim članom na elegantno izvijen kruškolik osmerostran dio, koji je u donjoj široj česti urešen iskucanim parovima S-voluta, što se gore dodiruju malim izdancima C-voluta, dok se na užem gornjem dijelu kruškolike česti zvonika niže osam festona lišća i voća, vrlo uzanih, značajnih za ranoklasicističku suzdržljivost. Ti festoni vise na po dvjema polukuglastim izbočinama. Iznad toga, a između dva istaknuta, višestruko profilirana vijenca nizak je najuži dio vrha zvonika, osmerostran, urešen na stranicama s po tri izolirana, uspravna, jezičasta lisnata motiva. Iznad gornjeg vijenca slijedi zv-

³ Popisi zagrebačkih građana druge polovine 18. stoljeća i prve polovine 19. stoljeća sadržavaju imena mnogih pojasara. Podatke o njima sabrao sam u posebnoj radnji. Na žalost mi nije bio pristupan Liber rationum iz doba Sinkovića, koji spominje Barle u svom djelu »Župa sv. Ivana u Novoj Vesi«, Zagreb, 1900, na str. 16. u bilj. 1. Jednom će vjerojatno biti moguće pomoću te knjige računati kao i na temelju kanonskih vizitacija utvrditi imena majstora, koji su izveli neke od metalnih radova sačuvanih u sv. Ivanu.

nolik dio, također osmerostrano podijeljen, a na svakoj stranici ima po dva para C-voluta razmještenih u obliku romba uvijenih stranica. Od te zvonolike česti opet je profiliranim vijencem odvojena najviša lukovičasta, koja nosi kuglu sa željeznim dvostrukim križem. Na osam stranica lukovičasta vrha opet su po tri uspravna jezičasta lista, od kojih je srednji viši od postranih. Vrlo skladno su odmjereni odnosi između pojedinih česti tog zvonika, kao i tih raznolikih, brižno izvedenih ornamentalnih motiva. Sudeći po stilu, možemo smatrati majstorima, koji su izveli taj rad, zagrebačke limare Matiju i Josipa Schecka, koji su zabilježili 1799. godine svoja imena u jabuci na zvoniku.⁴

Barle je iznio prema arhivskoj građi⁵ brigu župnika Mije Sinkovića da novu crkvu, koju je on dao izgraditi, pokrije čitavu bakrom, zajedno sa zvonikom. Taj bakreni krov iznad same crkve stradao je, kako opisuje Barle, od jake bure 1826. i 1875, no bio je opet učvršćen, dok nije u toku prvog svjetskog rata po odredbi vojnih vlasti bio skinut da se upotrijebi — zbog nestašice bakra — za ratne svrhe. Tada je crkva privremeno pokrita željeznim limom, a zatim je barem lađa pokrivena eternitom, dok je svetište još danas ostalo sa spomenutim provizornim pokrovom.⁶

⁴ Barle, nav. dj. str. 17.

⁵ Nav. dj. str. 17.

⁶ Novije podatke zahvaljujem g. župniku dru Anti Gršćiću.

24 OKVIR ZA CENTRALNU KANONSKU PLOČU, od posrebrene mjeđi, sa starim bakroreznim unutarnjim okvirom Antonija Viscontinija iz vremena oko 1770. god.

U zvoniku su danas tri zvona, od kojih je srednje izradio 1785. zagrebački zvonoljevač Antun Schiffer (Schiffrer).⁷ To veliko srednje zvono ima promjer 115 cm, a zajedno s krunom visoko je 100 cm. U gornjem dijelu zvona reljefno je prikazana vrpca, nekoliko puta presavijena, a na njoj je natpis: SUM FUSA AB ANTONIO SCHIFFRER ZAGRABIAE 1785. IN HONOREM SANCTI IOANNIS. Iznad vrpce su cvjetne girlande, a ispod vrpce bogat ukras C-voluta i cvijeća. U donjem dijelu je između dvije kružne crte natpis: A FULGURE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE.⁸ Iznad tih dviju crta smještena su četiri reljefna lika, svaki na elegantnom rokoko postamentu od voluta i stilizirana lišća. Na jednom je od tih postamenata raspelo, na drugom Bogorodica sjedeći s djetetom na prijestolju, na trećem stojeći sv. Ivan Krstitelj s janjetom desno do nogu, a držeći u desnici križ s kojeg se spušta vrpca. Na četvrtom je lik bradata muškarca, unatrag zabačena gornjeg dijela tijela sa sjekirom u uzdignutoj ljevici, a desnicom pridržava knjigu na svom desnom kuku. Vjerojatno je to lik sv. Matije, apostola, koji je često

prikazan s takvim atributima⁹, jer mu je sjekirom bila odsječena glava. Zbog toga je taj mučenik valjda i odabran kao pandan sv. Ivanu, koji je ubijen na sličan način. Likovi su vrlo dobro modelirani, a osobito su u živom pokretu prikazani sv. Matija i Bogorodica s djetetom. Čitavo zvono svojom skladnom kompozicijom i ljepotom izvedbe služi na čast Antunu Schifferu, tom našem zvonoljevaču, koji je bio rodom iz Ljubljane i došao u Zagreb sa znanjem slovenskog jezika, pa ovdje ubrzo naučio hrvatski i gotovo pola vijeka radio zvona osobito za Hrvatsku i Slavoniju te za Međumurje. To Schifferovo zvono sv. Ivana pripada među najranije majstorove radove, jer je svoje prvo poznato nam zvono izlio za župnu crkvu u Novskoj g. 1784.¹⁰ Čim je godine 1785. bio dogotavljen zvonik sv. Ivana, nabavio je župnik Sinković zvono, koje je imalo 13 centi i 34 funta za 931 for.¹¹ To je zacijelo ovo Schifferovo.¹² Barle

⁷ O tom majstoru pisao je Ivan Kukuljević u Viencu, 1880, str. 142. ss. Viktor Hoffiler u časopisu Sveta Cecilija, Zagreb, 1919, str. 41—70: Stari zagrebački zvonoljevci, a Kamilo Dočkal u svojoj knjizi »Naša zvona«, Zagreb, 1942, spominje na str. 105 pored podataka o Schifferu i nestalo njegovo zvono iz sv. Ivana ljeveno 1793. godine.

⁸ Danas su posljednje tri riječi nečitke, jer je zvono tu veoma zaprljano od golubova, što se gnijezde u tornju, a mjesto je vrlo teško pristupačno za čišćenje, no zacijelo piše dalje LIBERA NOS DOMINE, kako je to zabilježeno 1917. godine prigodom pregleda zvona (podaci u ostavini prof. Viktora Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu).

⁹ Usp. Karl Künstle, Ikonographie der christlichen Kunst, Band II, Freiburg im Breisgau, 1926, str. 447-448.

¹⁰ Dočkal, Naša zvona, str. 107. Na str. 75. opisuje Dočkal veliko zvono župne crkve sv. Ivana s natpisom: ZU GOTTES LOB UND EHR HAT MICH GEGOSSEN SALESIUS FELTL. GRAZ. 1773. Dočkal je taj podatak zacijelo preuzeo od Kukuljevića, Nadpisi sredovječni i novovjeki . . ., Zagreb, 1891, str. 360, br. 1241, gdje natpis zvona jednako glasi. — Hoffiler je međutim u svojoj građi za povijest zvonolijevstva u Hrvatskoj (u arhivu Muzeja za umjetnost i obrt) komentirao taj podatak, da je Kukuljević vjerojatno zablježio krivu godinu, a prava je valjda 1783. ili 1793. Valja napomenuti također da Feltlovo zvono iz 1813. evidentirano u Krapini, prema Hoffilerovoj građi, ima posve jednak natpis no s godinom 1813.

¹¹ Barle, Župa sv. Ivana, str. 24. Nešto niže međutim Barle piše da veliko zvono ima napis »Sum fusa ab Antonio Schieffrer Zagrabiae in honorem S. Johannis 1799«. Mora da je to neka zabuna, jer se natpis, koji on navodi, nalazi na sačuvanom zvonu, ali s godinom 1785.

¹² Sačuvano nam je do danas zahvaljujući Konzervatorskom zavodu Hrvatske odnosno, kako se tada zvao, Zemaljskom povjerenstvu za čuvanje umjetničkih i historičkih spomenika u Hrvat-

25 BOČNI OKVIR ZA KANONSKU PLOČU, od posrebrana mje-
dena lima. Možda domaći rad kraja XVIII ili početka XIX st.

spominje u svojoj radnji o sv. Ivanu, da je Sinković nabavio 1799. tri zvona, koja su ga stajala 1297 forinti.¹³ I ta tri zvona bio je izradio Schiffer, kako je sam bio zabilježio u svojoj bilježnici, a Kukuljević to objavio.¹⁴

Dva Schifferova zvona iz 1799. kao i ono iz 1785. opisao je prof. Vladimir Tkalčić 28. VII 1917. kad je kao član Zemaljskog povjerenstva za čuvanje spomenika pregledao zvona sv. Ivana.¹⁵ *Oba zvona iz 1799.* imala su u gornjem dijelu u vrpici, koja je više puta presavijena, natpis: FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFRER 1799. Kraj vrpce bili su ornamentalni motivi, a *veće zvono* (vis. 70, šir. 101 cm) imalo je u donjem dijelu reljefe Bogorodice, sv. Ane, Raspeće i sv. Josipa. *Drugo zvono* s istim

natpisom, a visoko samo 58 cm i šir. 80, imalo je reljefe arkandela Mihaela i Raspeće.¹⁶ Prof. Tkalčić opisao je također *zvono sv. Florijana*, koje je bilo nešto manje od zvona ark. Mihaela, pa je imalo promjer 66 cm, a vis. 56. Natpis je bio: ZAGRABIAE 1798 +. Reljefi su prikazivali Raspeće, sv. Florijana, sv. Ladislava i sveca s krunicom (vjerojatno sv. Filip Neri).¹⁷ To zvono iz 1798. zacijelo je pripadalo u onu grupu Schifferovih zvona za sv. Ivana, koja su isplaćena sva tri 1799. godine. Prema Schifferovim zapisima, primio je on od crkve sv. Ivana 1805. godine staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. ¹⁸ I to je zvono još zatekao u zvoniku prof. Tkalčić 1917. g. To je bilo

skoj i Slavoniji, koje je 9. VIII 1917. stavilo to zvono pod zaštitu uvrstivši ga u Popis crkvenih zvona na području nadbiskupije zagrebačke, koja su se radi umjetničke ili historičke vrijednosti imala izuzeti od uporabe u ratne svrhe. U tiskanom popisu objavljenom u Službenom vjesniku Nadbiskupije zagrebačke, 28. VIII 1917, str. 61, pod br. 124, pomutnjom slagara ponovljena je kod tog zvona oznaka »župna crkva sv. Marije«, dok je u rukopisu tog spisa stavljeno tu »župna crkva sv. Ivana«, 900 kg, god. 1785, A. Schiffer, Zagreb.

¹³ Barle, Zupa sv. Ivana, str. 24.

¹⁴ Kukuljević spominje u Viencu, 1880, str. 143, da je Schiffer primio od crkve sv. Ivana u Novoj Vesi tri zvona od 166, 70 i 16 funti te izlio tri nova od 965, 523 i 307 funti za 1278 forinti.

¹⁵ U bilježnici pohranjenoj u ostavini V. Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt, pod br. 1063 a i b.

¹⁶ Kukuljević spominje u Natpisima, str. 363, br. 1253: zvono u sv. Ivanu s natpisom SUM FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFFRER 1793, a i u Viencu iz 1880, na str. 143. navodi Kukuljević ukratko da ta crkva ima Sifferovo zvono iz 1793.

Sudeći po tekstu natpisa, ta je godina zacijelo pogrešno zabilježena s jednog od zvona iz 1799, što su još 1917. bila u sv. Ivanu pa ih je Povjerenstvo pomno opisalo. — Kukuljević navodi u Natpisima, str. 364, pod br. 1528 i zvono u sv. Ivanu s natpisom ZAGRABIAE 1797, a i u Viencu 1880, na str. 143. veli da crkva sv. Ivana ima Siferovo zvono iz 1797. godine, no zacijelo se tu radi o zvonu iz 1798. godine u tom zvoniku, jer je brojka 8, kako je to u Hoffilerovoj bilježnici vrlo pomno nacrtano i komentirano, malko otvorena, pa se mogla i čitati kao 7.

¹⁷ Arhiv Muzeja za umjetnost i obrt, pod br. 725 b. — O sv. Filipu v. K. Künstle, Ikonographie, II, 505.

¹⁸ Kukuljević u Viencu, 1880, str. 159, navodi da je god. 1805. A. Siferer primio od crkve sv. Ivana staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. — Kukuljević veli, ibid, str. 171, da je Siferer preuzeo iz Nove Vesi u Zagrebu godine 1813. dva zvona od 115 i 89 funti pa načinio nova od 226 i od 221 funte za 408 forinti. — O tim zvonima iz 1813. g. ne kaže Barle ništa.

26. RASPELO od crno obojena drva s posebnim brončanim korpusom Krista i reljefom Marijina dolaska u nebo. Možda domaći rad XVII—XVIII st.

zvono sv. Barbare, promjera svega 60 cm, visine 47 cm, s natpisom: ME FUDIT ANTONIUS SCHIFFER ZAGRABIAE ++ 1805 +, a reljefi u donjem dijelu prikazivali su okrunjenu sv. Barbaru s palmom u desnoj ruci i s kaležem u lijevoj, zatim Raspeće, pa klečećeg sveca, kraj kojega su lijevo i desno iz oblaka izlazile strijele,¹⁹ te napokon Bogorodicu.

Prema tome je do 1917. bilo sačuvano u zvoniku sv. Ivana svih pet zvona, koja je za tu crkvu izveo Schiffer, a spomenuo ih je i Barle u svojoj radnji. U doba prvog svjetskog rata jedva je uspjelo zem. povjerenstvu sačuvati najljepše i najstarije Schifferovo zvono u Sv. Ivanu, dok su ostala zbog strogih vojnih propisa morala u ljevaonicu.

¹⁹ Možda je to bio lik sv. Antuna pustinjaka, kraj kojeg su prikazivali plamenove što izlaze iz zemlje. Künstle, Ikonographie, II, str. 67.

Pored tog Schifferovog zvona iz 1785. godine, danas su u zvoniku *dva novija zvona*, izlivena u Ljubljani 1926. godine, a posvećena, po uzoru na ona dva što su nekoć bila u tom zvoniku, Sv. Mariji i Sv. Mihaelu.²⁰

U nižem katu zvonika smještena je vrlo zanimljiva stara *toranjska ura od kovana željeza* s tri valjkasta

²⁰ Desno zvono, visoko s krunom 91 cm, a promjera 100 cm ima u najdonjem pojasu između dvije kružne crte natpis: SVETA MARIJO MAJKO BOŽJA BUDI NAM MAJKA I POMOČNICA NASTOJANJEM I TROSKOM NOVOVESKIH ŽUPLJANA 1926. Na trupu je s jedne strane reljefni lik uspravne Madone, frontalno postavljen, ruku prekrštenih na prsima, a uokviren zupčastom mandorlom. Na drugoj strani je natpis u okviru urešenom volutama, cvijećem i školjkom: STROJNE TOVARNE IN LIVARNE LJUBLJANA ŠT. 1698. U gornjem su pojasu girlande a u donjem izolirani, uspravni, srcoliko uokvireni, lisnati motivi.

Lijevo zvono visoko je s krunom 82 cm, a promjer mu je 90 cm. U donjem dijelu je natpis uokolo: BLAŽENI MIHAELE ARKANDJELE ČUVAJ NAS U SVAKOJ POGIBELJI DUŠE I

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrana mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare...*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebranja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrane mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrana mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare . . .*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebranja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrane mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

22 BOČNI OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima. Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

pojasari ili aurichalcarii), kojih je u to doba živjelo dosta u Zagrebu.³

Spomenuo bih još neka djela od metala, izvedena u vezi sa zvonikom crkve sv. Ivana. Gornji dio zvonika pokrit je bakrenim limom. Taj bakreni pokrov u najdonjem dijelu iznad tornja čini prvo četverostranu, blago svedenu kapu, a zatim se izdiže niskim osmerostranim članom na elegantno izvijen kruškolik osmerostran dio, koji je u donjoj široj česti urešen iskucanim parovima S-voluta, što se gore dodiruju malim izdancima C-voluta, dok se na užem gornjem dijelu kruškolike česti zvonika niže osam festona lišća i voća, vrlo uzanih, značajnih za ranoklasicističku suzdržljivost. Ti festoni vise na po dvjema polukuglastim izbočinama. Iznad toga, a između dva istaknuta, višestruko profilirana vijenca nizak je najuži dio vrha zvonika, osmerostran, urešen na stranicama s po tri izolirana, uspravna, jezičasta lisnata motiva. Iznad gornjeg vijenca slijedi zv-

³ Popisi zagrebačkih građana druge polovine 18. stoljeća i prve polovine 19. stoljeća sadržavaju imena mnogih pojasara. Podatke o njima sabrao sam u posebnoj radnji. Na žalost mi nije bio pristupan Liber rationum iz doba Sinkovića, koji spominje Barle u svom djelu »Župa sv. Ivana u Novoj Vesi«, Zagreb, 1900, na str. 16. u bilj. 1. Jednom će vjerojatno biti moguće pomoću te knjige računati kao i na temelju kanonskih vizitacija utvrditi imena majstora, koji su izveli neke od metalnih radova sačuvanih u sv. Ivanu.

nolik dio, također osmerostrano podijeljen, a na svakoj stranici ima po dva para C-voluta razmještenih u obliku romba uvijenih stranica. Od te zvonolike česti opet je profiliranim vijencem odvojena najviša lukovičasta, koja nosi kuglu sa željeznim dvostrukim križem. Na osam stranica lukovičasta vrha opet su po tri uspravna jezičasta lista, od kojih je srednji viši od postranih. Vrlo skladno su odmjereni odnosi između pojedinih česti tog zvonika, kao i tih raznolikih, brižno izvedenih ornamentalnih motiva. Sudeći po stilu, možemo smatrati majstorima, koji su izveli taj rad, zagrebačke limare Matiju i Josipa Schecka, koji su zabilježili 1799. godine svoja imena u jabuci na zvoniku.⁴

Barle je iznio prema arhivskoj građi⁵ brigu župnika Mije Sinkovića da novu crkvu, koju je on dao izgraditi, pokrije čitavu bakrom, zajedno sa zvonikom. Taj bakreni krov iznad same crkve stradao je, kako opisuje Barle, od jake bure 1826. i 1875, no bio je opet učvršćen, dok nije u toku prvog svjetskog rata po odredbi vojnih vlasti bio skinut da se upotrijebi — zbog nestašice bakra — za ratne svrhe. Tada je crkva privremeno pokrita željeznim limom, a zatim je barem lađa pokrivena eternitom, dok je svetište još danas ostalo sa spomenutim provizornim pokrovom.⁶

⁴ Barle, nav. dj. str. 17.

⁵ Nav. dj. str. 17.

⁶ Novije podatke zahvaljujem g. župniku dru Anti Gršćiću.

24 OKVIR ZA CENTRALNU KANONSKU PLOČU, od posrebrene mjeđi, sa starim bakroreznim unutarnjim okvirom Antonija Viscontinija iz vremena oko 1770. god.

U zvoniku su danas tri zvana, od kojih je srednje izradio 1785. zagrebački zvonoljevač Antun Schiffer (Schiffrer).⁷ To veliko srednje zvono ima promjer 115 cm, a zajedno s krunom visoko je 100 cm. U gornjem dijelu zvona reljefno je prikazana vrpca, nekoliko puta presavijena, a na njoj je natpis: SUM FUSA AB ANTONIO SCHIFFRER ZAGRABIAE 1785. IN HONOREM SANCTI IOANNIS. Iznad vrpce su cvjetne girlande, a ispod vrpce bogat ukras C-voluta i cvijeća. U donjem dijelu je između dvije kružne crte natpis: A FULGURE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE.⁸ Iznad tih dviju crta smještena su četiri reljefna lika, svaki na elegantnom rokoko postamentu od voluta i stilizirana lišća. Na jednom je od tih postamenata raspelo, na drugom Bogorodica sjedeći s djetetom na prijestolju, na trećem stojeći sv. Ivan Krstitelj s janjetom desno do nogu, a držeći u desnici križ s kojeg se spušta vrpca. Na četvrtom je lik bradata muškarca, unatrag zabačena gornjeg dijela tijela sa sjekirom u uzdignutoj ljevici, a desnicom pridržava knjigu na svom desnom kuku. Vjerojatno je to lik sv. Matije, apostola, koji je često

prikazan s takvim atributima⁹, jer mu je sjekirom bila odsječena glava. Zbog toga je taj mučenik valjda i odabran kao pandan sv. Ivanu, koji je ubijen na sličan način. Likovi su vrlo dobro modelirani, a osobito su u živom pokretu prikazani sv. Matija i Bogorodica s djetetom. Čitavo zvono svojom skladnom kompozicijom i ljepotom izvedbe služi na čast Antunu Schifferu, tom našem zvonoljevaču, koji je bio rodom iz Ljubljane i došao u Zagreb sa znanjem slovenskog jezika, pa ovdje ubrzo naučio hrvatski i gotovo pola vijeka radio zvana osobito za Hrvatsku i Slavoniju te za Međumurje. To Schifferovo zvono sv. Ivana pripada među najranije majstorove radove, jer je svoje prvo poznato nam zvono izlio za župnu crkvu u Novskoj g. 1784.¹⁰ Čim je godine 1785. bio dogotavljen zvonik sv. Ivana, nabavio je župnik Sinković zvono, koje je imalo 13 centi i 34 funta za 931 for.¹¹ To je zacijelo ovo Schifferovo.¹² Barle

⁷ O tom majstoru pisao je Ivan Kukuljević u Viencu, 1880, str. 142. ss. Viktor Hoffiler u časopisu Sveta Cecilija, Zagreb, 1919, str. 41—70: Stari zagrebački zvonoljevci, a Kamilo Dočkal u svojoj knjizi »Naša zvana«, Zagreb, 1942, spominje na str. 105 pored podataka o Schifferu i nestalo njegovo zvono iz sv. Ivana ljeveno 1793. godine.

⁸ Danas su posljednje tri riječi nečitke, jer je zvono tu veoma zaprljano od golubova, što se gnijezde u tornju, a mjesto je vrlo teško pristupačno za čišćenje, no zacijelo piše dalje LIBERA NOS DOMINE, kako je to zabilježeno 1917. godine prigodom pregleda zvona (podaci u ostavini prof. Viktora Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu).

⁹ Usp. Karl Künstle, Ikonographie der christlichen Kunst, Band II, Freiburg im Breisgau, 1926, str. 447-448.

¹⁰ Dočkal, Naša zvana, str. 107. Na str. 75. opisuje Dočkal veliko zvono župne crkve sv. Ivana s natpisom: ZU GOTTES LOB UND EHR HAT MICH GEGOSSEN SALESIUS FELTL. GRAZ. 1773. Dočkal je taj podatak zacijelo preuzeo od Kukuljevića, Nadpisi sredovječni i novovjeki . . ., Zagreb, 1891, str. 360, br. 1241, gdje natpis zvona jednako glasi. — Hoffiler je međutim u svojoj građi za povijest zvonolijevstva u Hrvatskoj (u arhivu Muzeja za umjetnost i obrt) komentirao taj podatak, da je Kukuljević vjerojatno zablježio krivu godinu, a prava je valjda 1783. ili 1793. Valja napomenuti također da Feltlovo zvono iz 1813. evidentirano u Krapini, prema Hoffilerovoj građi, ima posve jednak natpis no s godinom 1813.

¹¹ Barle, Župa sv. Ivana, str. 24. Nešto niže međutim Barle piše da veliko zvono ima napis »Sum fusa ab Antonio Schieffrer Zagrabiae in honorem S. Johannis 1799«. Mora da je to neka zabuna, jer se natpis, koji on navodi, nalazi na sačuvanom zvonu, ali s godinom 1785.

¹² Sačuvano nam je do danas zahvaljujući Konzervatorskom zavodu Hrvatske odnosno, kako se tada zvao, Zemaljskom povjerenstvu za čuvanje umjetničkih i historičkih spomenika u Hrvat-

25 BOČNI OKVIR ZA KANONSKU PLOČU, od posrebrana mje-
dena lima. Možda domaći rad kraja XVIII ili početka XIX st.

spominje u svojoj radnji o sv. Ivanu, da je Sinković nabavio 1799. tri zvona, koja su ga stajala 1297 forinti.¹³ I ta tri zvona bio je izradio Schiffer, kako je sam bio zabilježio u svojoj bilježnici, a Kukuljević to objavio.¹⁴

Dva Schifferova zvona iz 1799. kao i ono iz 1785. opisao je prof. Vladimir Tkalčić 28. VII 1917. kad je kao član Zemaljskog povjerenstva za čuvanje spomenika pregledao zvona sv. Ivana.¹⁵ *Oba zvona iz 1799.* imala su u gornjem dijelu u vrpici, koja je više puta presavijena, natpis: FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFRER 1799. Kraj vrpce bili su ornamentalni motivi, a *veće zvono* (vis. 70, šir. 101 cm) imalo je u donjem dijelu reljefe Bogorodice, sv. Ane, Raspeće i sv. Josipa. *Drugo zvono* s istim

natpisom, a visoko samo 58 cm i šir. 80, imalo je reljefe arkandela Mihaela i Raspeće.¹⁶ Prof. Tkalčić opisao je također *zvono sv. Florijana*, koje je bilo nešto manje od zvona ark. Mihaela, pa je imalo promjer 66 cm, a vis. 56. Natpis je bio: ZAGRABIAE 1798 +. Reljefi su prikazivali Raspeće, sv. Florijana, sv. Ladislava i sveca s krunicom (vjerojatno sv. Filip Neri).¹⁷ To zvono iz 1798. zacijelo je pripadalo u onu grupu Schifferovih zvona za sv. Ivana, koja su isplaćena sva tri 1799. godine. Prema Schifferovim zapisima, primio je on od crkve sv. Ivana 1805. godine staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. ¹⁸ I to je zvono još zatekao u zvoniku prof. Tkalčić 1917. g. To je bilo

skoj i Slavoniji, koje je 9. VIII 1917. stavilo to zvono pod zaštitu uvrstivši ga u Popis crkvenih zvona na području nadbiskupije zagrebačke, koja su se radi umjetničke ili historičke vrijednosti imala izuzeti od uporabe u ratne svrhe. U tiskanom popisu objavljenom u Službenom vjesniku Nadbiskupije zagrebačke, 28. VIII 1917, str. 61, pod br. 124, pomutnjom slagara ponovljena je kod tog zvona oznaka »župna crkva sv. Marije«, dok je u rukopisu tog spisa stavljeno tu »župna crkva sv. Ivana«, 900 kg, god. 1785, A. Schiffer, Zagreb.

¹³ Barle, Zupa sv. Ivana, str. 24.

¹⁴ Kukuljević spominje u Viencu, 1880, str. 143, da je Schiffer primio od crkve sv. Ivana u Novoj Vesi tri zvona od 166, 70 i 16 funti te izlio tri nova od 965, 523 i 307 funti za 1278 forinti.

¹⁵ U bilježnici pohranjenoj u ostavini V. Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt, pod br. 1063 a i b.

¹⁶ Kukuljević spominje u Natpisima, str. 363, br. 1253: zvono u sv. Ivanu s natpisom SUM FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFFRER 1793, a i u Viencu iz 1880, na str. 143. navodi Kukuljević ukoliko da ta crkva ima Sifferovo zvono iz 1793.

Sudeći po tekstu natpisa, ta je godina zacijelo pogrešno zabilježena s jednog od zvona iz 1799, što su još 1917. bila u sv. Ivanu pa ih je Povjerenstvo pomno opisalo. — Kukuljević navodi u Natpisima, str. 364, pod br. 1528 i zvono u sv. Ivanu s natpisom ZAGRABIAE 1797, a i u Viencu 1880, na str. 143. veli da crkva sv. Ivana ima Siferovo zvono iz 1797. godine, no zacijelo se tu radi o zvonu iz 1798. godine u tom zvoniku, jer je brojka 8, kako je to u Hoffilerovoj bilježnici vrlo pomno nacrtano i komentirano, malako otvorena, pa se mogla i čitati kao 7.

¹⁷ Arhiv Muzeja za umjetnost i obrt, pod br. 725 b. — O sv. Filipu v. K. Künstle, Ikonographie, II, 505.

¹⁸ Kukuljević u Viencu, 1880, str. 159, navodi da je god. 1805. A. Siferer primio od crkve sv. Ivana staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. — Kukuljević veli, ibid, str. 171, da je Siferer preuzeo iz Nove Vesi u Zagrebu godine 1813. dva zvona od 115 i 89 funti pa načinio nova od 226 i od 221 funte za 408 forinti. — O tim zvonima iz 1813. g. ne kaže Barle ništa.

26. RASPELO od crno obojena drva s posrebnim brončanim korpusom Krista i reljefom Marijina dolaska u nebo. Možda domaći rad XVII—XVIII st.

zvono sv. Barbare, promjera svega 60 cm, visine 47 cm, s natpisom: ME FUDIT ANTONIUS SCHIFFER ZAGRABIAE ++ 1805 +, a reljefi u donjem dijelu prikazivali su okrunjenu sv. Barbaru s palmom u desnoj ruci i s kaležem u lijevoj, zatim Raspeće, pa klečećeg sveca, kraj kojega su lijevo i desno iz oblaka izlazile strijele,¹⁹ te napokon Bogorodicu.

Prema tome je do 1917. bilo sačuvano u zvoniku sv. Ivana svih pet zvona, koja je za tu crkvu izveo Schiffer, a spomenuo ih je i Barle u svojoj radnji. U doba prvog svjetskog rata jedva je uspjelo zem. povjerenstvu sačuvati najljepše i najstarije Schifferovo zvono u Sv. Ivanu, dok su ostala zbog strogih vojnih propisa morala u ljevaonicu.

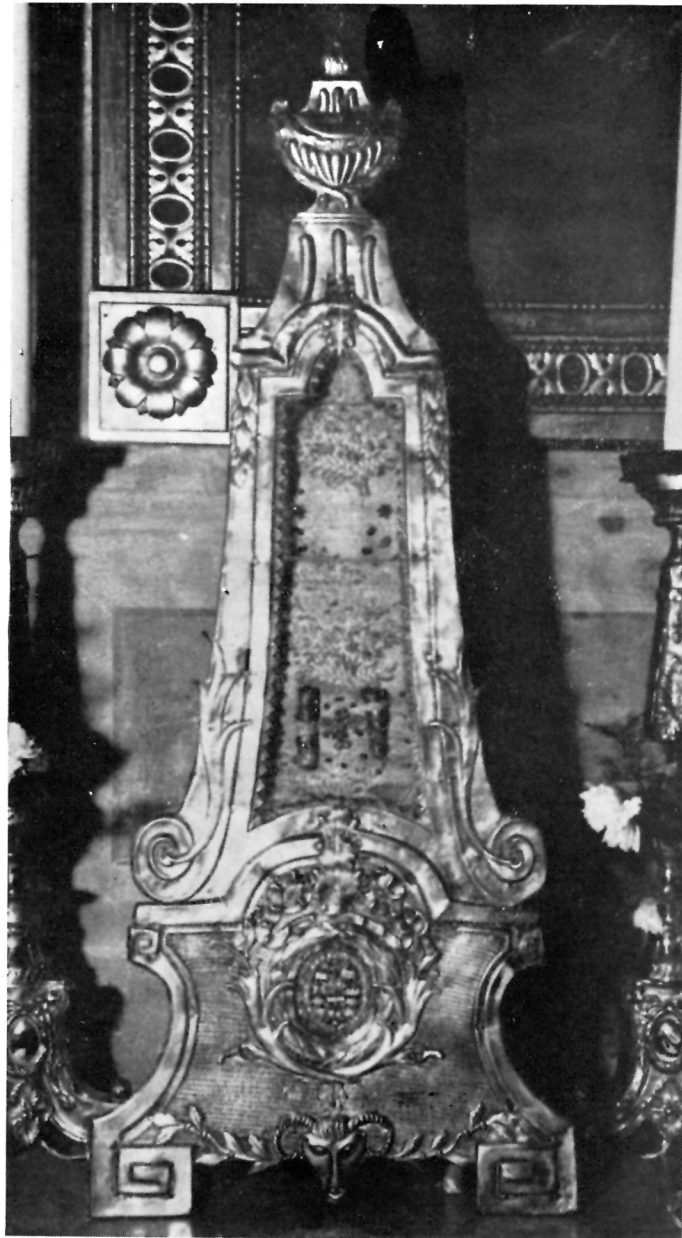
¹⁹ Možda je to bio lik sv. Antuna pustinjaka, kraj kojeg su prikazivali plamenove što izlaze iz zemlje. Künstle, Ikonographie, II, str. 67.

Pored tog Schifferovog zvona iz 1785. godine, danas su u zvoniku *dva novija zvona*, izlivena u Ljubljani 1926. godine, a posvećena, po uzoru na ona dva što su nekoć bila u tom zvoniku, Sv. Mariji i Sv. Mihaelu.²⁰

U nižem katu zvonika smještena je vrlo zanimljiva stara *toranjska ura od kovana željeza* s tri valjkasta

²⁰ Desno zvono, visoko s krunom 91 cm, a promjera 100 cm ima u najdonjem pojasu između dvije kružne crte natpis: SVETA MARIJO MAJKO BOŽJA BUDI NAM MAJKA I POMOCNICA NASTOJANJEM I TROSKOM NOVOVESKIH ZUPLJANA 1926. Na trupu je s jedne strane reljefni lik uspravne Madone, frontalno postavljen, ruku prekrštenih na prsima, a uokviren zupčastom mandorlom. Na drugoj strani je natpis u okviru urešenom volutama, cvijećem i školjkom: STROJNE TOVARNE IN LIVARNE LJUBLJANA ST. 1698. U gornjem su pojasu girlande a u donjem izolirani, uspravni, srololiko uokvireni, lisnati motivi.

Lijevo zvono visoko je s krunom 82 cm, a promjer mu je 90 cm. U donjem dijelu je natpis uokolo: BLAŽENI MIHAELE ARKANDJELE ČUVAJ NAS U SVAKOJ POGIBELJI DUŠE I

27 b RELIKVIJAR OD POSREBRENE MJEDI
Možda domaći rad kraja XVIII st.

zupčanika za utege, a iznad njih je manji kontrolni sat s rimskim brojkama od I do XII i s natpisom: Wendelin Jäger Grossuhrmacher in Innsbruck 1874.²¹

Spomenuo bih još dvojica vrata od kovana željeza izvedena u stilu novog rokoka, istovremeno kada je podignuta ograda oko crkve 1911—12. godine, u kojoj su ta vrata smještena.²²

TIJELA NASTOJANJEM I TROSKOM NOVOVESKIH ZUPLJANA 1926. Na trupu je s jedne strane čitav lik sv. Mihaela sa štitom u ljevici a spuštenim mačem u desnici. Na drugoj strani je natpis u kićenom okviru poput onog na zvonu sv. Marije i s istim natpisom, ali št. br. 1699. U donjem dijelu trupa teče unaokolo kontinuirana osmičasto prepletana vrpca s rozetama u očicama. U gornjem dijelu zvona je kružni pojas lisnatih vitica, a ispod njega su cvjetne girlande.

²¹ O nabavi te ure god. 1874. piše Barle, nav. dj., str. 25.

²² Sadašnji župnik dr Ante Grščić saopćio mi je te podatke, kao i to da je 1926/27. vihor odnio dio limenog krova na lađi, pa je tada lađa pokrita eternitom.

No prije nego završim ovaj prikaz metalnih spomenika vezanih uz crkvu sv. Ivana želio bih upozoriti na zanimljiv otisak starog pečatnjaka župnika sv. Ivana, koji se sačuvao na ispravi izdanoj 7. IV 1382. godine u Zagrebu.²³

Taj pečat utisnut je u tanak crven sloj voska²⁴ na podlozi smeđeg običnog voska, koji je polujajoliko ob-

²³ U Arhivu Hrvatske u Zagrebu, Act. monnaster. Garić, fasc. 2, nr. 42. Usp. Ivan Krstitelj Tkalčić, Povjesni spomenici... Zagreba, I, str. 294, doc. 309.

²⁴ Upotreba crvenog voska bila je u srednjem vijeku dozvoljena samo povlaštenim osobama. Upravo potkraj 14. stoljeća počelo se pridavati osobitu važnost povlastici, koja je dozvoljavala upotrebu crvenog voska u pečačenju. Usp. Egon v. Berchem, Siegel, Berlin 1918, str. 31. — Novoveški župnici nosili su od 1351. u toku pet stoljeća, sve do sredine 19. st. naslov dvorskog biskupskog kapelana, te su imali pravo na posebne počasti (Barle, nav. dj., str. 32). Jedna od takvih počasti bila je vjerojatno i ta da su smjeli upotrebljavati crven pečatni vosak.

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare . . .*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebrnjenja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrnena mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare...*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebrnjenja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrnena mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

22 BOČNI OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrna mjedena lima. Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

pojasari ili aurichalcarii), kojih je u to doba živjelo dosta u Zagrebu.³

Spomenuo bih još neka djela od metala, izvedena u vezi sa zvonikom crkve sv. Ivana. Gornji dio zvonika pokrit je bakrenim limom. Taj bakreni pokrov u najdonjem dijelu iznad tornja čini prvo četverostranu, blago svedenu kapu, a zatim se izdiže niskim osmerostranim članom na elegantno izvijen kruškolik osmerostran dio, koji je u donjoj široj česti urešen iskucanim parovima S-voluta, što se gore dodiruju malim izdancima C-voluta, dok se na užem gornjem dijelu kruškolike česti zvonika niže osam festona lišća i voća, vrlo uzanih, značajnih za ranoklasicističku suzdržljivost. Ti festoni vise na po dvjema polukuglastim izbočinama. Iznad toga, a između dva istaknuta, višestruko profilirana vijenca nizak je najuži dio vrha zvonika, osmerostran, urešen na stranicama s po tri izolirana, uspravna, jezičasta lisnata motiva. Iznad gornjeg vijenca slijedi zv-

nolik dio, također osmerostrano podijeljen, a na svakoj stranici ima po dva para C-voluta razmještenih u obliku romba uvijenih stranica. Od te zvonolike česti opet je profiliranim vijencem odvojena najviša lukovičasta, koja nosi kuglu sa željeznim dvostrukim križem. Na osam stranica lukovičasta vrha opet su po tri uspravna jezičasta lista, od kojih je srednji viši od postranih. Vrlo skladno su odmjereni odnosi između pojedinih česti tog zvonika, kao i tih raznolikih, brižno izvedenih ornamentalnih motiva. Sudeći po stilu, možemo smatrati majstorima, koji su izveli taj rad, zagrebačke limare Matiju i Josipa Schecka, koji su zabilježili 1799. godine svoja imena u jabuci na zvoniku.⁴

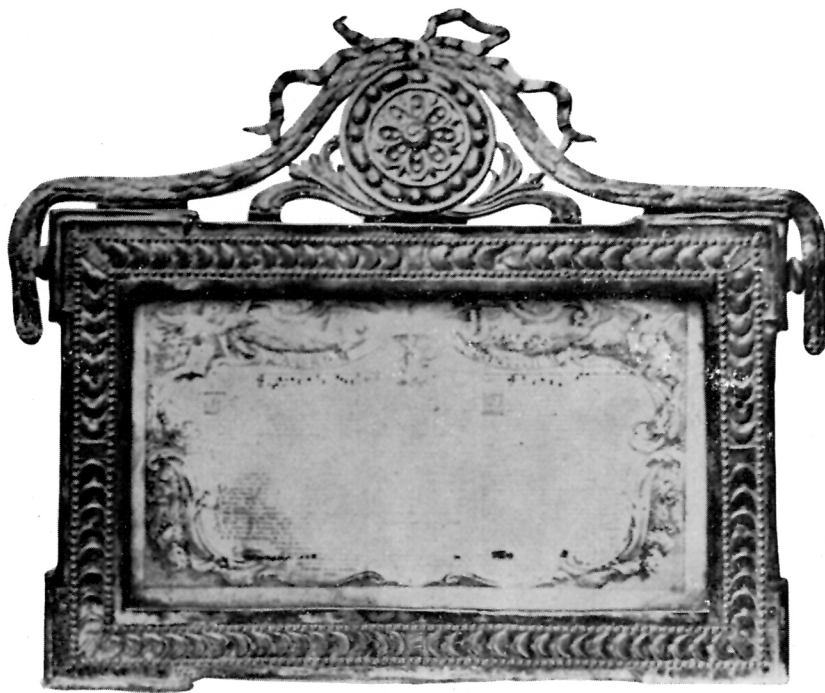
Barle je iznio prema arhivskoj građi⁵ brigu župnika Mije Sinkovića da novu crkvu, koju je on dao izgraditi, pokrije čitavu bakrom, zajedno sa zvonikom. Taj bakreni krov iznad same crkve stradao je, kako opisuje Barle, od jake bure 1826. i 1875, no bio je opet učvršćen, dok nije u toku prvog svjetskog rata po odredbi vojnih vlasti bio skinut da se upotrijebi — zbog nestašice bakra — za ratne svrhe. Tada je crkva privremeno pokrita željeznim limom, a zatim je barem lađa pokriva eternitom, dok je svetište još danas ostalo sa spomenutim provizornim pokrovom.⁶

³ Popisi zagrebačkih građana druge polovine 18. stoljeća i prve polovine 19. stoljeća sadržavaju imena mnogih pojasara. Podatke o njima sabrao sam u posebnoj radnji. Na žalost mi nije bio pristupan Liber rationum iz doba Sinkovića, koji spominje Barle u svom djelu »Župa sv. Ivana u Novoj Vesi«, Zagreb, 1900, na str. 16. u bilj. 1. Jednom će vjerojatno biti moguće pomoću te knjige računati kao i na temelju kanonskih vizitacija utvrditi imena majstora, koji su izveli neke od metalnih radova sačuvanih u sv. Ivanu.

⁴ Barle, nav. dj. str. 17.

⁵ Nav. dj. str. 17.

⁶ Novije podatke zahvaljujem g. župniku dru Anti Gršćiću.

24 OKVIR ZA CENTRALNU KANONSKU PLOČU, od posrebrene mjeđi, sa starim bakroreznim unutarnjim okvirom Antonija Viscontinija iz vremena oko 1770. god.

U zvoniku su danas tri zvona, od kojih je srednje izradio 1785. zagrebački zvonoljevač Antun Schiffer (Schiffrer).⁷ To veliko srednje zvono ima promjer 115 cm, a zajedno s krunom visoko je 100 cm. U gornjem dijelu zvona reljefno je prikazana vrpca, nekoliko puta presavijena, a na njoj je natpis: SUM FUSA AB ANTONIO SCHIFFRER ZAGRABIAE 1785. IN HONOREM SANCTI IOANNIS. Iznad vrpce su cvjetne girlande, a ispod vrpce bogat ukras C-voluta i cvijeća. U donjem dijelu je između dvije kružne crte natpis: A FULGURE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE.⁸ Iznad tih dviju crta smještena su četiri reljefna lika, svaki na elegantnom rokoko postamentu od voluta i stilizirana lišća. Na jednom je od tih postamenata raspelo, na drugom Bogorodica sjedeći s djetetom na prijestolju, na trećem stojeći sv. Ivan Krstitelj s janjetom desno do nogu, a držeći u desnici križ s kojeg se spušta vrpca. Na četvrtom je lik bradata muškarca, unatrag zabačena gornjeg dijela tijela sa sjekirom u uzdignutoj ljevici, a desnicom pridržava knjigu na svom desnom kuku. Vjerojatno je to lik sv. Matije, apostola, koji je često

prikazan s takvim atributima⁹, jer mu je sjekirom bila odsječena glava. Zbog toga je taj mučenik valjda i odabran kao pandan sv. Ivanu, koji je ubijen na sličan način. Likovi su vrlo dobro modelirani, a osobito su u živom pokretu prikazani sv. Matija i Bogorodica s djetetom. Čitavo zvono svojom skladnom kompozicijom i ljepotom izvedbe služi na čast Antunu Schifferu, tom našem zvonoljevaču, koji je bio rodom iz Ljubljane i došao u Zagreb sa znanjem slovenskog jezika, pa ovdje ubrzo naučio hrvatski i gotovo pola vijeka radio zvona osobito za Hrvatsku i Slavoniju te za Međumurje. To Schifferovo zvono sv. Ivana pripada među najranije majstorove radove, jer je svoje prvo poznato nam zvono izlio za župnu crkvu u Novskoj g. 1784.¹⁰ Čim je godine 1785. bio dogotavljen zvonik sv. Ivana, nabavio je župnik Sinković zvono, koje je imalo 13 centi i 34 funta za 931 for.¹¹ To je zacijelo ovo Schifferovo.¹² Barle

⁷ O tom majstoru pisao je Ivan Kukuljević u Viencu, 1880, str. 142. ss. Viktor Hoffiler u časopisu Sveta Cecilija, Zagreb, 1919, str. 41—70: Stari zagrebački zvonoljevci, a Kamilo Dočkal u svojoj knjizi »Naša zvona«, Zagreb, 1942, spominje na str. 105 pored podataka o Schifferu i nestalo njegovo zvono iz sv. Ivana ljeveno 1793. godine.

⁸ Danas su posljednje tri riječi nečitke, jer je zvono tu veoma zaprljano od golubova, što se gnijezde u tornju, a mjesto je vrlo teško pristupačno za čišćenje, no zacijelo piše dalje LIBERA NOS DOMINE, kako je to zabilježeno 1917. godine prigodom pregleda zvona (podaci u ostavini prof. Viktora Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu).

⁹ Usp. Karl Künstle, Ikonographie der christlichen Kunst, Band II, Freiburg im Breisgau, 1926, str. 447-448.

¹⁰ Dočkal, Naša zvona, str. 107. Na str. 75. opisuje Dočkal veliko zvono župne crkve sv. Ivana s natpisom: ZU GOTTES LOB UND EHR HAT MICH GEGOSSEN SALESIUS FELTL. GRAZ. 1773. Dočkal je taj podatak zacijelo preuzeo od Kukuljevića, Nadpisi sredovječni i novovjeki . . ., Zagreb, 1891, str. 360, br. 1241, gdje natpis zvona jednako glasi. — Hoffiler je međutim u svojoj građi za povijest zvonolijevstva u Hrvatskoj (u arhivu Muzeja za umjetnost i obrt) komentirao taj podatak, da je Kukuljević vjerojatno zablježio krivu godinu, a prava je valjda 1783. ili 1793. Valja napomenuti također da Feltlovo zvono iz 1813. evidentirano u Krapini, prema Hoffilerovoj građi, ima posve jednak natpis no s godinom 1813.

¹¹ Barle, Župa sv. Ivana, str. 24. Nešto niže međutim Barle piše da veliko zvono ima napis »Sum fusa ab Antonio Schieffrer Zagrabiae in honorem S. Johannis 1799«. Mora da je to neka zabuna, jer se natpis, koji on navodi, nalazi na sačuvanom zvonu, ali s godinom 1785.

¹² Sačuvano nam je do danas zahvaljujući Konzervatorskom zavodu Hrvatske odnosno, kako se tada zvao, Zemaljskom povjerenstvu za čuvanje umjetničkih i historičkih spomenika u Hrvat-

25 BOČNI OKVIR ZA KANONSKU PLOČU, od posrebrana mje-
dena lima. Možda domaći rad kraja XVIII ili početka XIX st.

spominje u svojoj radnji o sv. Ivanu, da je Sinković nabavio 1799. tri zvona, koja su ga stajala 1297 forinti.¹³ I ta tri zvona bio je izradio Schiffer, kako je sam bio zabilježio u svojoj bilježnici, a Kukuljević to objavio.¹⁴

Dva Schifferova zvona iz 1799. kao i ono iz 1785. opisao je prof. Vladimir Tkalčić 28. VII 1917. kad je kao član Zemaljskog povjerenstva za čuvanje spomenika pregledao zvona sv. Ivana.¹⁵ *Oba zvona iz 1799.* imala su u gornjem dijelu u vrpici, koja je više puta presavijena, natpis: FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFRER 1799. Kraj vrpce bili su ornamentalni motivi, a *veće zvono* (vis. 70, šir. 101 cm) imalo je u donjem dijelu reljefe Bogorodice, sv. Ane, Raspeće i sv. Josipa. *Drugo zvono* s istim

natpisom, a visoko samo 58 cm i šir. 80, imalo je reljefe arkandela Mihaela i Raspeće.¹⁶ Prof. Tkalčić opisao je također *zvono sv. Florijana*, koje je bilo nešto manje od zvona ark. Mihaela, pa je imalo promjer 66 cm, a vis. 56. Natpis je bio: ZAGRABIAE 1798 +. Reljefi su prikazivali Raspeće, sv. Florijana, sv. Ladislava i sveca s krunicom (vjerojatno sv. Filip Neri).¹⁷ To zvono iz 1798. zacijelo je pripadalo u onu grupu Schifferovih zvona za sv. Ivana, koja su isplaćena sva tri 1799. godine. Prema Schifferovim zapisima, primio je on od crkve sv. Ivana 1805. godine staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. ¹⁸ I to je zvono još zatekao u zvoniku prof. Tkalčić 1917. g. To je bilo

skoj i Slavoniji, koje je 9. VIII 1917. stavilo to zvono pod zaštitu uvrstivši ga u Popis crkvenih zvona na području nadbiskupije zagrebačke, koja su se radi umjetničke ili historičke vrijednosti imala izuzeti od uporabe u ratne svrhe. U tiskanom popisu objavljenom u Službenom vjesniku Nadbiskupije zagrebačke, 28. VIII 1917, str. 61, pod br. 124, pomutnjom slagara ponovljena je kod tog zvona oznaka »župna crkva sv. Marije«, dok je u rukopisu tog spisa stavljeno tu »župna crkva sv. Ivana«, 900 kg, god. 1785, A. Schiffer, Zagreb.

¹³ Barle, Zupa sv. Ivana, str. 24.

¹⁴ Kukuljević spominje u Viencu, 1880, str. 143, da je Schiffer primio od crkve sv. Ivana u Novoj Vesi tri zvona od 166, 70 i 16 funti te izlio tri nova od 965, 523 i 307 funti za 1278 forinti.

¹⁵ U bilježnici pohranjenoj u ostavini V. Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt, pod br. 1063 a i b.

¹⁶ Kukuljević spominje u Natpisima, str. 363, br. 1253: zvono u sv. Ivanu s natpisom SUM FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFFRER 1793, a i u Viencu iz 1880, na str. 143. navodi Kukuljević ukoliko da ta crkva ima Sifferovo zvono iz 1793.

Sudeći po tekstu natpisa, ta je godina zacijelo pogrešno zabilježena s jednog od zvona iz 1799, što su još 1917. bila u sv. Ivanu pa ih je Povjerenstvo pomno opisalo. — Kukuljević navodi u Natpisima, str. 364, pod br. 1528 i zvono u sv. Ivanu s natpisom ZAGRABIAE 1797, a i u Viencu 1880, na str. 143. veli da crkva sv. Ivana ima Siferovo zvono iz 1797. godine, no zacijelo se tu radi o zvonu iz 1798. godine u tom zvoniku, jer je brojka 8, kako je to u Hoffilerovoj bilježnici vrlo pomno nacrtano i komentirano, malko otvorena, pa se mogla i čitati kao 7.

¹⁷ Arhiv Muzeja za umjetnost i obrt, pod br. 725 b. — O sv. Filipu v. K. Künstle, Ikonographie, II, 505.

¹⁸ Kukuljević u Viencu, 1880, str. 159, navodi da je god. 1805. A. Siferer primio od crkve sv. Ivana staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. — Kukuljević veli, ibid, str. 171, da je Siferer preuzeo iz Nove Vesi u Zagrebu godine 1813. dva zvona od 115 i 89 funti pa načinio nova od 226 i od 221 funte za 408 forinti. — O tim zvonima iz 1813. g. ne kaže Barle ništa.

26. RASPELO od crno obojena drva s posrebnim brončanim korpusom Krista i reljefom Marijina dolaska u nebo. Možda domaći rad XVII—XVIII st.

zvono sv. Barbare, promjera svega 60 cm, visine 47 cm, s natpisom: ME FUDIT ANTONIUS SCHIFFER ZAGRABIAE ++ 1805 +, a reljefi u donjem dijelu prikazivali su okrunjenu sv. Barbaru s palmom u desnoj ruci i s kaležem u lijevoj, zatim Raspeće, pa klečećeg sveca, kraj kojega su lijevo i desno iz oblaka izlazile strijele,¹⁹ te napokon Bogorodicu.

Prema tome je do 1917. bilo sačuvano u zvoniku sv. Ivana svih pet zvona, koja je za tu crkvu izveo Schiffer, a spomenuo ih je i Barle u svojoj radnji. U doba prvog svjetskog rata jedva je uspjelo zem. povjerenstvu sačuvati najljepše i najstarije Schifferovo zvono u Sv. Ivanu, dok su ostala zbog strogih vojnih propisa morala u ljevaonicu.

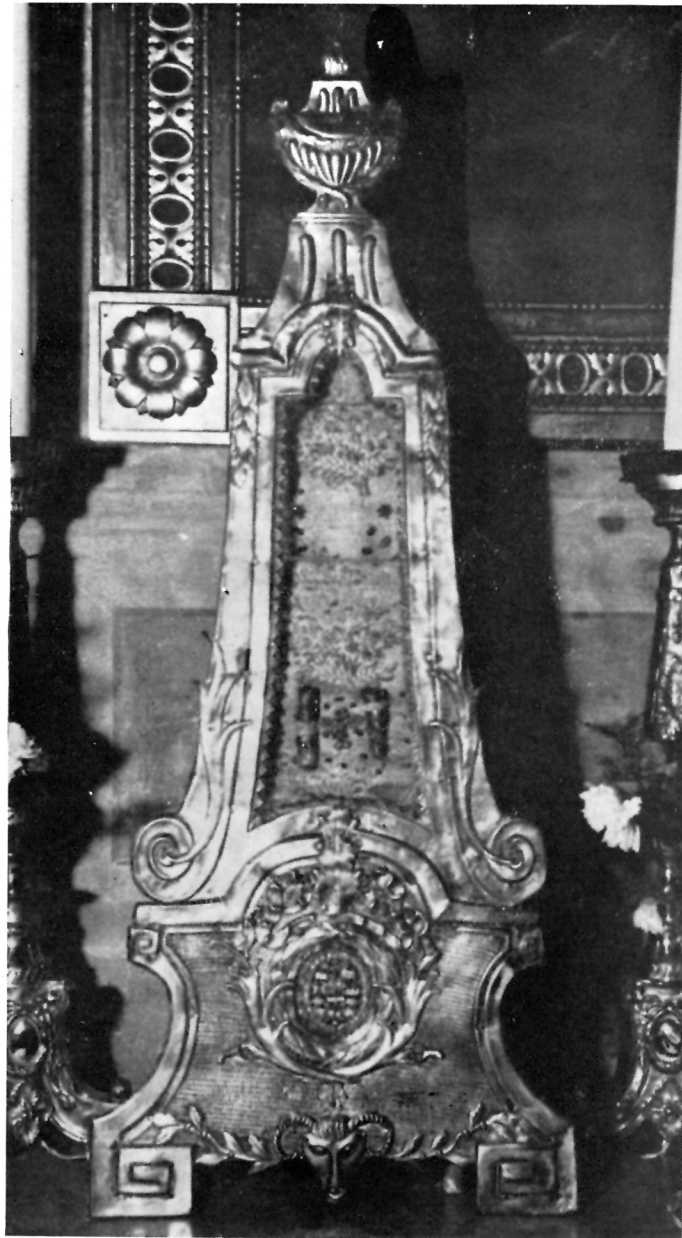
¹⁹ Možda je to bio lik sv. Antuna pustinjaka, kraj kojeg su prikazivali plamenove što izlaze iz zemlje. Künstle, Ikonographie, II, str. 67.

Pored tog Schifferovog zvona iz 1785. godine, danas su u zvoniku *dva novija zvona*, izlivena u Ljubljani 1926. godine, a posvećena, po uzoru na ona dva što su nekoć bila u tom zvoniku, Sv. Mariji i Sv. Mihaelu.²⁰

U nižem katu zvonika smještena je vrlo zanimljiva stara *toranjska ura od kovana željeza* s tri valjkasta

²⁰ Desno zvono, visoko s krunom 91 cm, a promjera 100 cm ima u najdonjem pojasu između dvije kružne crte natpis: SVETA MARIJO MAJKO BOŽJA BUDI NAM MAJKA I POMOCNICA NASTOJANJEM I TROSKOM NOVOVESKIH ZUPLJANA 1926. Na trupu je s jedne strane reljefni lik uspravne Madone, frontalno postavljen, ruku prekrštenih na prsima, a uokviren zupčastom mandorlom. Na drugoj strani je natpis u okviru urešenom volutama, cvijećem i školjkom: STROJNE TOVARNE IN LIVARNE LJUBLJANA ST. 1698. U gornjem su pojasu girlande a u donjem izolirani, uspravni, srcoliko uokvireni, lisnati motivi.

Lijevo zvono visoko je s krunom 82 cm, a promjer mu je 90 cm. U donjem dijelu je natpis uokolo: BLAŽENI MIHAELE ARKANDJELE ČUVAJ NAS U SVAKOJ POGIBELJI DUŠE I

27 b RELIKVIJAR OD POSREBRENE MJEDI
Možda domaći rad kraja XVIII st.

zupčanika za utege, a iznad njih je manji kontrolni sat s rimskim brojkama od I do XII i s natpisom: Wendelin Jäger Grossuhrmacher in Innsbruck 1874.²¹

Spomenuo bih još dvojica vrata od kovana željeza izvedena u stilu novog rokoka, istovremeno kada je podignuta ograda oko crkve 1911—12. godine, u kojoj su ta vrata smještena.²²

TIJELA NASTOJANJEM I TROSKOM NOVOVESKIH ZUPLJANA 1926. Na trupu je s jedne strane čitav lik sv. Mihaela sa štitom u ljevici a spuštenim mačem u desnici. Na drugoj strani je natpis u kićenom okviru poput onog na zvonu sv. Marije i s istim natpisom, ali št. br. 1699. U donjem dijelu trupa teče unaokolo kontinuirana osmičasto prepletana vrpca s rozetama u očicama. U gornjem dijelu zvona je kružni pojas lisnatih vitica, a ispod njega su cvjetne girlande.

²¹ O nabavi te ure god. 1874. piše Barle, nav. dj., str. 25.

²² Sadašnji župnik dr Ante Grščić saopćio mi je te podatke, kao i to da je 1926/27. vjhor odnio dio limenog krova na lađi, pa je tada lađa pokrita eternitom.

No prije nego završim ovaj prikaz metalnih spomenika vezanih uz crkvu sv. Ivana želio bih upozoriti na zanimljiv otisak starog pečatnjaka župnika sv. Ivana, koji se sačuvao na ispravi izdanoj 7. IV 1382. godine u Zagrebu.²³

Taj pečat utisnut je u tanak crven sloj voska²⁴ na podlozi smeđeg običnog voska, koji je polujajoliko ob-

²³ U Arhivu Hrvatske u Zagrebu, Act. monnaster. Garić, fasc. 2, nr. 42. Usp. Ivan Krstitelj Tkalčić, Povjesni spomenici... Zagreba, I, str. 294, doc. 309.

²⁴ Upotreba crvenog voska bila je u srednjem vijeku dozvoljena samo povlaštenim osobama. Upravo potkraj 14. stoljeća počelo se pridavati osobitu važnost povlastici, koja je dozvoljavala upotrebu crvenog voska u pečačenju. Usp. Egon v. Berchem, Siegel, Berlin 1918, str. 31. — Novoveški župnici nosili su od 1351. u toku pet stoljeća, sve do sredine 19. st. naslov dvorskog biskupskog kapelana, te su imali pravo na posebne počasti (Barle, nav. dj., str. 32). Jedna od takvih počasti bila je vjerojatno i ta da su smjeli upotrebljavati crven pečatni vosak.

PEČAT ŽUPNIKA CRKVE SV. IVANA U ZAGREBU IZ SREDINE XIV SV. NA ISPRAVI IZ GOD. 1382. U ARHIVU HRVATSKE U ZAGREBU

likovan. Otisak je dobro sačuvan, uspravna, šiljato-ovalna oblika,²⁵ a na njegovu rubu može se čitati

S. PLEBANI. SANCTI. IOHANNIS. DE. ZAGRABIA.

U sredini je pod malim baldahinom stojeći lik sv. Ivana Krstitelja, koji u ljevici drži okruglu ploču, na kojoj je prikazano janje, što jednom nogom pridržava malenu zastavu (križa), a glavu je okrenulo unazad prema toj zastavi, koja se uzdiže iznad njegovih leđa. Sv. Ivan stoji na podnožju, koje je u donjem dijelu svedeno u luk, a ispod tog luka je malen profilni lik anđela

²⁵ Taj oblik postao je već u toku 13. st. značajan za crkvene odnosno svećeničke pečate. Usp. Paul Ganz, *Geschichte der heraldischen Kunst in der Schweiz*, Frauenfeld, 1899, str. 158.

²⁶ Na lijevoj strani podnožja, na kojem stoji sv. Ivan, opaža se otisak nehوتيčnog utiska na pečatu, zacijelo od ruba samog pečatnjaka, kad je bio dignut s voska, pa je njegov lijevi rub malko utisnuo ovo mjesto još mekanog voska, gdje bi se trebao nalaziti lijevi dio svedenog podnožja. Inače je pečat vrlo dobro očuvan, a samo lijevi donji rub podloge od smeđeg voska je okrnjen. Pečat je spojen s pergamenom svilenom uzicom spletenom od ljubičastih i crvenih niti.

što kleči a uzdignute ruke sklopio je u molitvi. Na bočnim stranama luka nalazi se po jedan malen trolistan motiv. Pečat je visok 4,8, a širok 2,8 cm. Smeđi vanjski dio podloge pečata visok je 5,6 cm, a širok 3,5 cm, dok najveća debljina polujajolikog pečata iznosi 1,6 cm.²⁶

U srednjem vijeku izrađivali su pečatnjake ponajviše svjetovni zlatari,²⁷ pa je vjerojatno i taj pečatnjak novoveškog župnika bio djelo nekog od onih mnogobrojnih zagrebačkih zlatara 14. stoljeća.²⁸ Ljepotom izvedbe ne zaostaje taj rad za dobrim djelima zapadnoevropskih pečatorezaca tog doba.²⁹

²⁷ Paul Kletler, *Die Kunst im österreichischen Siegel*, Wien, 1927, str. 3. Najtoplije zahvaljujem arhivistu Bartolu Zmajiću u Arhivu Hrvatske, koji me je najsusretljivije uputio na knjige o pečatnjacima, kojima sam se služio u ovoj radnji.

²⁸ I. Bach, *Zagrebački zlatari XIV stoljeća*. U Zborniku iz starog i novog Zagreba, III, Zagreb, 1963, str. 56. i str. 58, bilj. 8.

²⁹ Egon v. Berchem, *Siegel*, Berlin, 1918, str. 116, sl. 103: pečat grada Andernacha iz 1344. g.; str. 161, sl. 139: pečat Konrada, prepošta samostana Solnhofen, 1388. Ne može se, ipak, mjeriti s kičenošću i minucioznošću nekih biskupskih pečatnjaka XIV st. kao što je npr. onaj Alberta III od Pasaua (1362—1380). Berchem, nav. dj. str. 145, sl. 131.

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrana mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare . . .*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebranja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrane mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu lime-nom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare...*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izli-zanog posrebrjenja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posre-brene mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

22 BOČNI OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima. Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

pojasari ili aurichalcarii), kojih je u to doba živjelo dosta u Zagrebu.³

Spomenuo bih još neka djela od metala, izvedena u vezi sa zvonikom crkve sv. Ivana. Gornji dio zvonika pokrit je bakrenim limom. Taj bakreni pokrov u najdonjem dijelu iznad tornja čini prvo četverostranu, blago svedenu kapu, a zatim se izdiže niskim osmerostranim članom na elegantno izvijen kruškolik osmerostran dio, koji je u donjoj široj česti urešen iskucanim parovima S-voluta, što se gore dodiruju malim izdancima C-voluta, dok se na užem gornjem dijelu kruškolike česti zvonika niže osam festona lišća i voća, vrlo uzanih, značajnih za ranoklasicističku suzdržljivost. Ti festoni vise na po dvjema polukuglastim izbočinama. Iznad toga, a između dva istaknuta, višestruko profilirana vijenca nizak je najuži dio vrha zvonika, osmerostran, urešen na stranicama s po tri izolirana, uspravna, jezičasta lisnata motiva. Iznad gornjeg vijenca slijedi zv-

nolik dio, također osmerostrano podijeljen, a na svakoj stranici ima po dva para C-voluta razmještenih u obliku romba uvijenih stranica. Od te zvonolike česti opet je profiliranim vijencem odvojena najviša lukovičasta, koja nosi kuglu sa željeznim dvostrukim križem. Na osam stranica lukovičasta vrha opet su po tri uspravna jezičasta lista, od kojih je srednji viši od postranih. Vrlo skladno su odmjereni odnosi između pojedinih česti tog zvonika, kao i tih raznolikih, brižno izvedenih ornamentalnih motiva. Sudeći po stilu, možemo smatrati majstorima, koji su izveli taj rad, zagrebačke limare Matiju i Josipa Schecka, koji su zabilježili 1799. godine svoja imena u jabuci na zvoniku.⁴

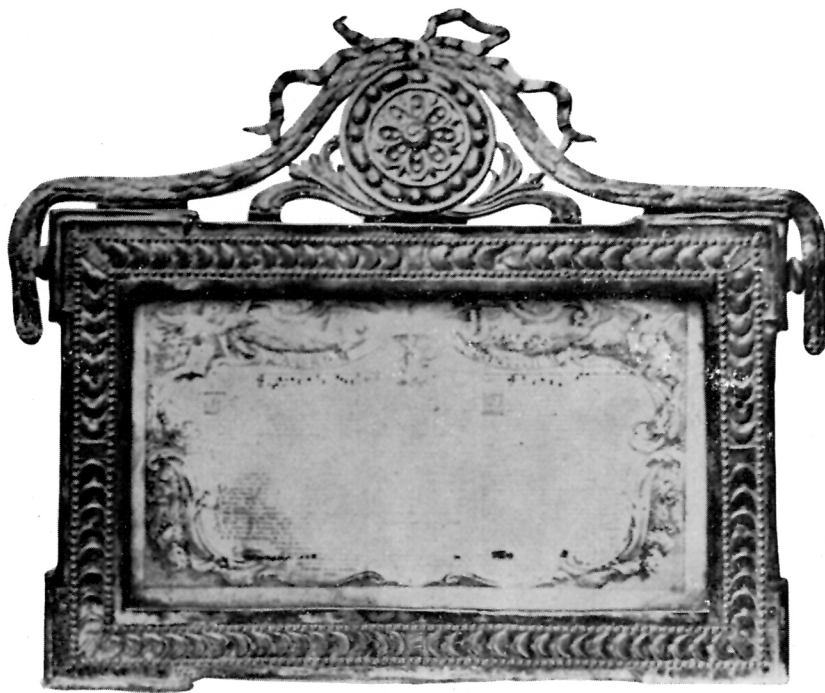
Barle je iznio prema arhivskoj građi⁵ brigu župnika Mije Sinkovića da novu crkvu, koju je on dao izgraditi, pokrije čitavu bakrom, zajedno sa zvonikom. Taj bakreni krov iznad same crkve stradao je, kako opisuje Barle, od jake bure 1826. i 1875, no bio je opet učvršćen, dok nije u toku prvog svjetskog rata po odredbi vojnih vlasti bio skinut da se upotrijebi — zbog nestašice bakra — za ratne svrhe. Tada je crkva privremeno pokrita željeznim limom, a zatim je barem lađa pokrita eternitom, dok je svetište još danas ostalo sa spomenutim provizornim pokrovom.⁶

³ Popisi zagrebačkih građana druge polovine 18. stoljeća i prve polovine 19. stoljeća sadržavaju imena mnogih pojasara. Podatke o njima sabrao sam u posebnoj radnji. Na žalost mi nije bio pristupan Liber rationum iz doba Sinkovića, koji spominje Barle u svom djelu »Župa sv. Ivana u Novoj Vesi«, Zagreb, 1900, na str. 16. u bilj. 1. Jednom će vjerojatno biti moguće pomoću te knjige računati kao i na temelju kanonskih vizitacija utvrditi imena majstora, koji su izveli neke od metalnih radova sačuvanih u sv. Ivanu.

⁴ Barle, nav. dj. str. 17.

⁵ Nav. dj. str. 17.

⁶ Novije podatke zahvaljujem g. župniku dru Anti Gršćiću.

24 OKVIR ZA CENTRALNU KANONSKU PLOČU, od posrebrene mjeđi, sa starim bakroreznim unutarnjim okvirom Antonija Viscontinija iz vremena oko 1770. god.

U zvoniku su danas tri zvona, od kojih je srednje izradio 1785. zagrebački zvonoljevač Antun Schiffer (Schiffrer).⁷ To veliko srednje zvono ima promjer 115 cm, a zajedno s krunom visoko je 100 cm. U gornjem dijelu zvona reljefno je prikazana vrpca, nekoliko puta presavijena, a na njoj je natpis: SUM FUSA AB ANTONIO SCHIFFRER ZAGRABIAE 1785. IN HONOREM SANCTI IOANNIS. Iznad vrpce su cvjetne girlande, a ispod vrpce bogat ukras C-voluta i cvijeća. U donjem dijelu je između dvije kružne crte natpis: A FULGURE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE.⁸ Iznad tih dviju crta smještena su četiri reljefna lika, svaki na elegantnom rokoko postamentu od voluta i stilizirana lišća. Na jednom je od tih postamenata raspelo, na drugom Bogorodica sjedeći s djetetom na prijestolju, na trećem stojeći sv. Ivan Krstitelj s janjetom desno do nogu, a držeći u desnici križ s kojeg se spušta vrpca. Na četvrtom je lik bradata muškarca, unatrag zabačena gornjeg dijela tijela sa sjekirom u uzdignutoj ljevici, a desnicom pridržava knjigu na svom desnom kuku. Vjerojatno je to lik sv. Matije, apostola, koji je često

prikazan s takvim atributima⁹, jer mu je sjekirom bila odsječena glava. Zbog toga je taj mučenik valjda i odabran kao pandan sv. Ivanu, koji je ubijen na sličan način. Likovi su vrlo dobro modelirani, a osobito su u živom pokretu prikazani sv. Matija i Bogorodica s djetetom. Čitavo zvono svojom skladnom kompozicijom i ljepotom izvedbe služi na čast Antunu Schifferu, tom našem zvonoljevaču, koji je bio rodom iz Ljubljane i došao u Zagreb sa znanjem slovenskog jezika, pa ovdje ubrzo naučio hrvatski i gotovo pola vijeka radio zvona osobito za Hrvatsku i Slavoniju te za Međumurje. To Schifferovo zvono sv. Ivana pripada među najranije majstorove radove, jer je svoje prvo poznato nam zvono izlio za župnu crkvu u Novskoj g. 1784.¹⁰ Čim je godine 1785. bio dogotavljen zvonik sv. Ivana, nabavio je župnik Sinković zvono, koje je imalo 13 centi i 34 funta za 931 for.¹¹ To je zacijelo ovo Schifferovo.¹² Barle

⁷ O tom majstoru pisao je Ivan Kukuljević u Viencu, 1880, str. 142. ss. Viktor Hoffiler u časopisu Sveta Cecilija, Zagreb, 1919, str. 41—70: Stari zagrebački zvonoljevci, a Kamilo Dočkal u svojoj knjizi »Naša zvona«, Zagreb, 1942, spominje na str. 105 pored podataka o Schifferu i nestalo njegovo zvono iz sv. Ivana ljeveno 1793. godine.

⁸ Danas su posljednje tri riječi nečitke, jer je zvono tu veoma zaprljano od golubova, što se gnijezde u tornju, a mjesto je vrlo teško pristupačno za čišćenje, no zacijelo piše dalje LIBERA NOS DOMINE, kako je to zabilježeno 1917. godine prigodom pregleda zvona (podaci u ostavini prof. Viktora Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu).

⁹ Usp. Karl Künstle, Ikonographie der christlichen Kunst, Band II, Freiburg im Breisgau, 1926, str. 447-448.

¹⁰ Dočkal, Naša zvona, str. 107. Na str. 75. opisuje Dočkal veliko zvono župne crkve sv. Ivana s natpisom: ZU GOTTES LOB UND EHR HAT MICH GEGOSSEN SALESIUS FELTL. GRAZ. 1773. Dočkal je taj podatak zacijelo preuzeo od Kukuljevića, Nadpisi sredovječni i novovjeki . . ., Zagreb, 1891, str. 360, br. 1241, gdje natpis zvona jednako glasi. — Hoffiler je međutim u svojoj građi za povijest zvonolijevstva u Hrvatskoj (u arhivu Muzeja za umjetnost i obrt) komentirao taj podatak, da je Kukuljević vjerojatno zablježio krivu godinu, a prava je valjda 1783. ili 1793. Valja napomenuti također da Feltlovo zvono iz 1813. evidentirano u Krapini, prema Hoffilerovoj građi, ima posve jednak natpis no s godinom 1813.

¹¹ Barle, Župa sv. Ivana, str. 24. Nešto niže međutim Barle piše da veliko zvono ima napis »Sum fusa ab Antonio Schieffrer Zagrabiae in honorem S. Johannis 1799«. Mora da je to neka zabuna, jer se natpis, koji on navodi, nalazi na sačuvanom zvonu, ali s godinom 1785.

¹² Sačuvano nam je do danas zahvaljujući Konzervatorskom zavodu Hrvatske odnosno, kako se tada zvao, Zemaljskom povjerenstvu za čuvanje umjetničkih i historičkih spomenika u Hrvat-

25 BOČNI OKVIR ZA KANONSKU PLOČU, od posrebrana mje-
dena lima. Možda domaći rad kraja XVIII ili početka XIX st.

spominje u svojoj radnji o sv. Ivanu, da je Sinković nabavio 1799. tri zvona, koja su ga stajala 1297 forinti.¹³ I ta tri zvona bio je izradio Schiffer, kako je sam bio zabilježio u svojoj bilježnici, a Kukuljević to objavio.¹⁴

Dva Schifferova zvona iz 1799. kao i ono iz 1785. opisao je prof. Vladimir Tkalčić 28. VII 1917. kad je kao član Zemaljskog povjerenstva za čuvanje spomenika pregledao zvona sv. Ivana.¹⁵ *Oba zvona iz 1799.* imala su u gornjem dijelu u vrpici, koja je više puta presavijena, natpis: FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFRER 1799. Kraj vrpce bili su ornamentalni motivi, a *veće zvono* (vis. 70, šir. 101 cm) imalo je u donjem dijelu reljefe Bogorodice, sv. Ane, Raspeće i sv. Josipa. *Drugo zvono* s istim

natpisom, a visoko samo 58 cm i šir. 80, imalo je reljefe arkandela Mihaela i Raspeće.¹⁶ Prof. Tkalčić opisao je također *zvono sv. Florijana*, koje je bilo nešto manje od zvona ark. Mihaela, pa je imalo promjer 66 cm, a vis. 56. Natpis je bio: ZAGRABIAE 1798 +. Reljefi su prikazivali Raspeće, sv. Florijana, sv. Ladislava i sveca s krunicom (vjerojatno sv. Filip Neri).¹⁷ To zvono iz 1798. zacijelo je pripadalo u onu grupu Schifferovih zvona za sv. Ivana, koja su isplaćena sva tri 1799. godine. Prema Schifferovim zapisima, primio je on od crkve sv. Ivana 1805. godine staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. ¹⁸ I to je zvono još zatekao u zvoniku prof. Tkalčić 1917. g. To je bilo

skoj i Slavoniji, koje je 9. VIII 1917. stavilo to zvono pod zaštitu uvrstivši ga u Popis crkvenih zvona na području nadbiskupije zagrebačke, koja su se radi umjetničke ili historičke vrijednosti imala izuzeti od uporabe u ratne svrhe. U tiskanom popisu objavljenom u Službenom vjesniku Nadbiskupije zagrebačke, 28. VIII 1917, str. 61, pod br. 124, pomutnjom slagara ponovljena je kod tog zvona oznaka »župna crkva sv. Marije«, dok je u rukopisu tog spisa stavljeno tu »župna crkva sv. Ivana«, 900 kg, god. 1785, A. Schiffer, Zagreb.

¹³ Barle, Zupa sv. Ivana, str. 24.

¹⁴ Kukuljević spominje u Viencu, 1880, str. 143, da je Schiffer primio od crkve sv. Ivana u Novoj Vesi tri zvona od 166, 70 i 16 funti te izlio tri nova od 965, 523 i 307 funti za 1278 forinti.

¹⁵ U bilježnici pohranjenoj u ostavini V. Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt, pod br. 1063 a i b.

¹⁶ Kukuljević spominje u Natpisima, str. 363, br. 1253: zvono u sv. Ivanu s natpisom SUM FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFFRER 1793, a i u Viencu iz 1880, na str. 143. navodi Kukuljević ukratko da ta crkva ima Sifferovo zvono iz 1793.

Sudeći po tekstu natpisa, ta je godina zacijelo pogrešno zabilježena s jednog od zvona iz 1799, što su još 1917. bila u sv. Ivanu pa ih je Povjerenstvo pomno opisalo. — Kukuljević navodi u Natpisima, str. 364, pod br. 1528 i zvono u sv. Ivanu s natpisom ZAGRABIAE 1797, a i u Viencu 1880, na str. 143. veli da crkva sv. Ivana ima Siferovo zvono iz 1797. godine, no zacijelo se tu radi o zvonu iz 1798. godine u tom zvoniku, jer je brojka 8, kako je to u Hoffilerovoj bilježnici vrlo pomno nacrtano i komentirano, malko otvorena, pa se mogla i čitati kao 7.

¹⁷ Arhiv Muzeja za umjetnost i obrt, pod br. 725 b. — O sv. Filipu v. K. Künstle, Ikonographie, II, 505.

¹⁸ Kukuljević u Viencu, 1880, str. 159, navodi da je god. 1805. A. Sifrer primio od crkve sv. Ivana staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. — Kukuljević veli, ibid, str. 171, da je Sifrer preuzeo iz Nove Vesi u Zagrebu godine 1813. dva zvona od 115 i 89 funti pa načinio nova od 226 i od 221 funte za 408 forinti. — O tim zvonima iz 1813. g. ne kaže Barle ništa.

26. RASPELO od crno obojena drva s posrebnim brončanim korpusom Krista i reljefom Marijina dolaska u nebo. Možda domaći rad XVII—XVIII st.

zvono sv. Barbare, promjera svega 60 cm, visine 47 cm, s natpisom: ME FUDIT ANTONIUS SCHIFFER ZAGRABIAE ++ 1805 +, a reljefi u donjem dijelu prikazivali su okrunjenu sv. Barbaru s palmom u desnoj ruci i s kaležem u lijevoj, zatim Raspeće, pa klečećeg sveca, kraj kojega su lijevo i desno iz oblaka izlazile strijele,¹⁹ te napokon Bogorodicu.

Prema tome je do 1917. bilo sačuvano u zvoniku sv. Ivana svih pet zvona, koja je za tu crkvu izveo Schiffer, a spomenuo ih je i Barle u svojoj radnji. U doba prvog svjetskog rata jedva je uspjelo zem. povjerenstvu sačuvati najljepše i najstarije Schifferovo zvono u Sv. Ivanu, dok su ostala zbog strogih vojnih propisa morala u ljevaonicu.

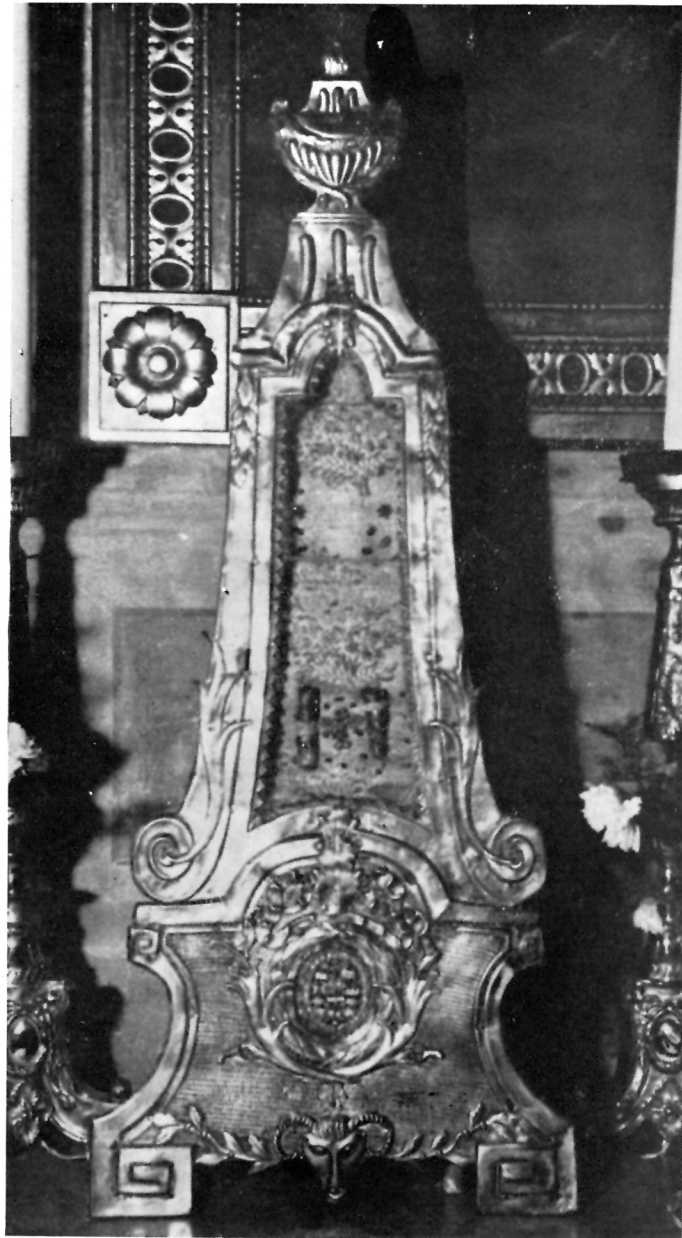
¹⁹ Možda je to bio lik sv. Antuna pustinjaka, kraj kojeg su prikazivali plamenove što izlaze iz zemlje. Künstle, Ikonographie, II, str. 67.

Pored tog Schifferovog zvona iz 1785. godine, danas su u zvoniku *dva novija zvona*, izlivena u Ljubljani 1926. godine, a posvećena, po uzoru na ona dva što su nekoć bila u tom zvoniku, Sv. Mariji i Sv. Mihaelu.²⁰

U nižem katu zvonika smještena je vrlo zanimljiva stara *toranjska ura od kovana željeza* s tri valjkasta

²⁰ Desno zvono, visoko s krunom 91 cm, a promjera 100 cm ima u najdonjem pojasu između dvije kružne crte natpis: SVETA MARIJO MAJKO BOŽJA BUDI NAM MAJKA I POMOČNICA NASTOJANJEM I TROSKOM NOVOVESKIH ŽUPLJANA 1926. Na trupu je s jedne strane reljefni lik uspravne Madone, frontalno postavljen, ruku prekrštenih na prsima, a uokviren zupčastom mandorlom. Na drugoj strani je natpis u okviru urešenom volutama, cvijećem i školjkom: STROJNE TOVARNE IN LIVARNE LJUBLJANA ŠT. 1698. U gornjem su pojasu girlande a u donjem izolirani, uspravni, srcoliko uokvireni, lisnati motivi.

Lijevo zvono visoko je s krunom 82 cm, a promjer mu je 90 cm. U donjem dijelu je natpis uokolo: BLAŽENI MIHAELE ARKANDJELE ČUVAJ NAS U SVAKOJ POGIBELJI DUŠE I

27 b RELIKVIJAR OD POSREBRENE MJEDI
Možda domaći rad kraja XVIII st.

zupčanika za utege, a iznad njih je manji kontrolni sat s rimskim brojkama od I do XII i s natpisom: Wendelin Jäger Grossuhrmacher in Innsbruck 1874.²¹

Spomenuo bih još dvojica vrata od kovana željeza izvedena u stilu novog rokoka, istovremeno kada je podignuta ograda oko crkve 1911—12. godine, u kojoj su ta vrata smještena.²²

TIJELA NASTOJANJEM I TROSKOM NOVOVESKIH ZUPLJANA 1926. Na trupu je s jedne strane čitav lik sv. Mihaela sa štitom u ljevici a spuštenim mačem u desnici. Na drugoj strani je natpis u kićenom okviru poput onog na zvonu sv. Marije i s istim natpisom, ali št. br. 1699. U donjem dijelu trupa teče unaokolo kontinuirana osmičasto prepletana vrpca s rozetama u očicama. U gornjem dijelu zvona je kružni pojas lisnatih vitica, a ispod njega su cvjetne girlande.

²¹ O nabavi te ure god. 1874. piše Barle, nav. dj., str. 25.

²² Sadašnji župnik dr Ante Grščić saopćio mi je te podatke, kao i to da je 1926/27. vjor odnio dio limenog krova na lađi, pa je tada lađa pokrita eternitom.

No prije nego završim ovaj prikaz metalnih spomenika vezanih uz crkvu sv. Ivana želio bih upozoriti na zanimljiv otisak starog pečatnjaka župnika sv. Ivana, koji se sačuvao na ispravi izdanoj 7. IV 1382. godine u Zagrebu.²³

Taj pečat utisnut je u tanak crven sloj voska²⁴ na podlozi smeđeg običnog voska, koji je polujajoliko ob-

²³ U Arhivu Hrvatske u Zagrebu, Act. monnaster. Garić, fasc. 2, nr. 42. Usp. Ivan Krstitelj Tkalčić, Povjesni spomenici... Zagreba, I, str. 294, doc. 309.

²⁴ Upotreba crvenog voska bila je u srednjem vijeku dozvoljena samo povlaštenim osobama. Upravo potkraj 14. stoljeća počelo se pridavati osobitu važnost povlastici, koja je dozvoljavala upotrebu crvenog voska u pečačenju. Usp. Egon v. Berchem, Siegel, Berlin 1918, str. 31. — Novoveški župnici nosili su od 1351. u toku pet stoljeća, sve do sredine 19. st. naslov dvorskog biskupskog kapelana, te su imali pravo na posebne počasti (Barle, nav. dj., str. 32). Jedna od takvih počasti bila je vjerojatno i ta da su smjeli upotrebljavati crven pečatni vosak.

PEČAT ŽUPNIKA CRKVE SV. IVANA U ZAGREBU IZ SREDINE XIV SV. NA ISPRAVI IZ GOD. 1382. U ARHIVU HRVATSKE U ZAGREBU

likovan. Otisak je dobro sačuvan, uspravna, šiljato-ovalna oblika,²⁵ a na njegovu rubu može se čitati

S. PLEBANI. SANCTI. IOHANNIS. DE. ZAGRABIA.

U sredini je pod malim baldahinom stojeći lik sv. Ivana Krstitelja, koji u ljevici drži okruglu ploču, na kojoj je prikazano janje, što jednom nogom pridržava malenu zastavu (križa), a glavu je okrenulo unazad prema toj zastavi, koja se uzdiže iznad njegovih leđa. Sv. Ivan stoji na podnožju, koje je u donjem dijelu svedeno u luk, a ispod tog luka je malen profilni lik anđela

²⁵ Taj oblik postao je već u toku 13. st. značajan za crkvene odnosno svećeničke pečate. Usp. Paul Ganz, *Geschichte der heraldischen Kunst in der Schweiz*, Frauenfeld, 1899, str. 158.

²⁶ Na lijevoj strani podnožja, na kojem stoji sv. Ivan, opaža se otisak nehوتيčnog utiska na pečatu, zacijelo od ruba samog pečatnjaka, kad je bio dignut s voska, pa je njegov lijevi rub malko utisnuo ovo mjesto još mekanog voska, gdje bi se trebao nalaziti lijevi dio svedenog podnožja. Inače je pečat vrlo dobro očuvan, a samo lijevi donji rub podloge od smeđeg voska je okrnjen. Pečat je spojen s pergamenom svilenom uzicom spletenom od ljubičastih i crvenih niti.

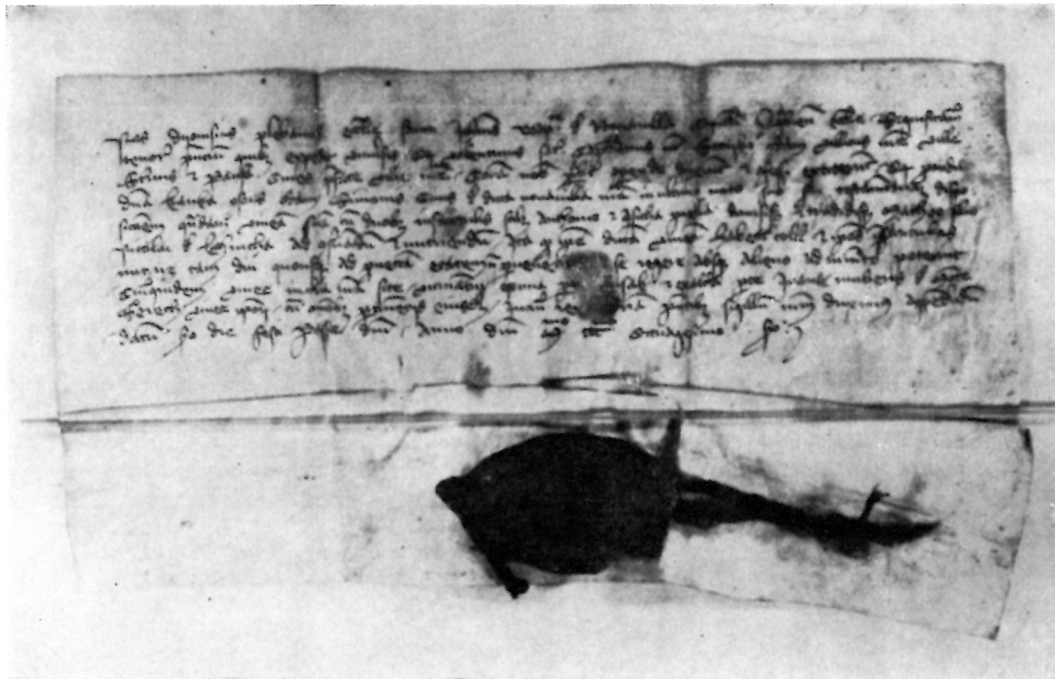
što kleči a uzdignute ruke sklopio je u molitvi. Na bočnim stranama luka nalazi se po jedan malen trolistan motiv. Pečat je visok 4,8, a širok 2,8 cm. Smeđi vanjski dio podloge pečata visok je 5,6 cm, a širok 3,5 cm, dok najveća debljina polujajolikog pečata iznosi 1,6 cm.²⁶

U srednjem vijeku izrađivali su pečatnjake ponajviše svjetovni zlatari,²⁷ pa je vjerojatno i taj pečatnjak novoveškog župnika bio djelo nekog od onih mnogobrojnih zagrebačkih zlatara 14. stoljeća.²⁸ Ljepotom izvedbe ne zaostaje taj rad za dobrim djelima zapadnoevropskih pečatorezaca tog doba.²⁹

²⁷ Paul Kletler, *Die Kunst im österreichischen Siegel*, Wien, 1927, str. 3. Najtoplije zahvaljujem arhivistu Bartolu Zmajiću u Arhivu Hrvatske, koji me je najsusretljivije uputio na knjige o pečatnjacima, kojima sam se služio u ovoj radnji.

²⁸ I. Bach, *Zagrebački zlatari XIV stoljeća*. U Zborniku iz starog i novog Zagreba, III, Zagreb, 1963, str. 56. i str. 58, bilj. 8.

²⁹ Egon v. Berchem, *Siegel*, Berlin, 1918, str. 116, sl. 103: pečat grada Andernacha iz 1344. g.; str. 161, sl. 139: pečat Konrada, prepošta samostana Solnhofen, 1388. Ne može se, ipak, mjeriti s kičenošću i minucioznošću nekih biskupskih pečatnjaka XIV st. kao što je npr. onaj Alberta III od Pasaua (1362—1380). Berchem, nav. dj. str. 145, sl. 131.

ISPRAVA KOJOM NOVOVEŠKI ŽUPNIK DIONIZ POTVRĐUJE 7. IV 1382. U ZAGREBU, DA SU DJECA KAVKE, ŽENE POK. ŠIMUNA, NJEZINOM OPORUKOM PREDANA ZAJEDNO S NJENIM VINOGRADOM BRIZI MATIJE, SINA NIKOLINA IZ KOZNICE. U ARHIVU HRVATSKE U ZAGREBU

Taj zagrebački pečat srodan je nekim austrijskim pečatima 14. stoljeća. Na pečatu prepošta Nikole von Stainz (1324—1345) dominira lik sv. Katarine, koja drži blizu glave svoj emblem: kotač,³⁰ upravo kao što sv. Ivan na zagrebačkom pečatu drži ploču s janjetom. Najsrodniji je zagrebačkom primjerku pečat prepošta Petra von Seckau (1350—1372), gdje vidimo u gornjem dijelu malen baldahin, pod kojim je prikazan prizor Navještenja, a ispod tog prizora je podnožje svedeno u luk, pod kojim je klečeći lik. Na bočnim stranama tog luka su sitne četverolisne rozete.³¹ Taj pečat, koji je nastao zacijelo u isto vrijeme kada i novoveški, pokazuje utjecaj talijanskih pečata na austrijske pečatore. Paul Kletler istakao je u svojoj studiji o umjetnosti austrijskog pečata da su talijanski majstori voljeli podijeliti polje pečata vodoravno ne samo u dva nego često i u tri dijela, dok je tradicija njemačkih pečata bila da jedinstven lik dominira čitavom plohom pečata i da naglašava njegovo vertikalno stremljenje.³² Zagrebački pečat pokazuje takvu razdiobu, kao i čitav niz austrijskih pečata, no za sada bi bilo preuranjeno stvarati na temelju toga neke zaključke, jer je repertoar sačuvanih pečata Hrvatske još premalo proučen.

Upravo četrnaesto stoljeće bilo je doba najljepšeg razvoja umijeća pečatorezaca.³³ Tim otiskom pečata, koji nam je sačuvalao oblik vrlo skladnog i suvremenog

metalnog pečatnjaka izrađenog za župnika sv. Ivana sredinom 14. stoljeća, te nam predočuje najstariju umjetninu te crkve,³⁴ završio bih ovaj pregled metalnih spomenika.

Polazeći iz sakristije sv. Ivana, a pregledavši zatim metalne predmete u samoj crkvi i napokon na njezinu tornju, našli smo se pred ovim pečatom, pohranjenim u Arhivu Hrvatske, zapravo na samom početku povijesti te stare zagrebačke crkve. Tako na kraju ovog prikaza možemo nadovezati na onaj kalež kasne gotike, pohranjen u sakristiji sv. Ivana, i zatvoriti krug šest stoljeća povijesti metalnih spomenika novoveške župne crkve.

Dalja istraživanja umjetničke obrade metala u Hrvatskoj bez sumnje će s vremenom pridonijeti razjašnjenju porijekla i drugih pitanja u vezi sa spomenicima koje sam ovdje prikazao. Objavom te građe želio sam pomoći da se ona nađe pri ruci onima što će potanje proučavati povijest naših pečata, zvona i drugih skupina spomenika Hrvatske. Premda metalni spomenici Sv. Ivana ne sadržavaju ni jedan predmet, koji bi se izvanredno isticao svojom umjetničkom vrijednošću, ipak je prosjek kvalitete tih djela na razini dobrih ostvarenja svog vremena ne samo kod nas nego i u mnogim susjednim zemljama.

³⁰ Kletler, nav. dj., str. 16, sl. 37.

³¹ Kletler, nav. dj., str. 51. i 55, te sl. 102.

³² Kletler, nav. dj., str. 18.

³³ Kletler, nav. dj., str. 3.

³⁴ Vjerojatno je to bio prvi tj. najstariji pečat novoveškog župnika, jer je crkva sv. Ivana, koja je tada tek bila u izgradnji, u novoosnovanoj općini Nove Vesi, postala župnom 1347. godine

(I. K. Tkalčić, Povj. spomenici... Zagreba, I, str. 193, doc. 214. Usp. ibid, str. CXLVIII), a spomenut, sačuvani nam pečat utisnut je 35 godina kasnije. Tom ispravom koja ga je sačuvala potvrdio je novoveški župnik Dioniz 7. IV 1382. da je Šimunova udovica Kavka oporučno ostavila svoje trsje u Bukovcu Mateju sinu Nikolinu, iz Kosnice, uz obavezu da trsje obrađuje i da othranjuje njezinu djecu, sina i kćer, dok ne postanu punoljetni. Tkalčić, nav. dj. I, str. CLI, Barle, župa sv. Ivana, str. 35.

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare...*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebrnjenja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrnena mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

21 OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima.
Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

i dr. Iznad glave ovna nije aplicirana ruža, nego samo malen list akantusa, a kraj gornjeg većeg otvora lijevo sačuvan je malen četvorinast usad, u koji je nekoć zacijelo nešto bilo utaknuto, a i s desne strane se vide dvije rupe gdje je bio učvršćen pandan takva usada.²

Na istom oltaru sv. Dominika nalaze se i

28) *Četiri svijećnjaka* nalik onima na glavnom oltaru, trostranog podnožja na tri uglate volute, na kojima je po jedan češer, a između voluta ovalan medaljon uokviren vijencem s vezankom na vrhu. Ispod medaljona je četverolisni motiv. Volute počivaju na tri niske, okrugle nožice, koje se gore uvijeno sužuju. Prijelaz na nodus čini mosurast član urešen u donjem dijelu nizom kosih pačetvorina, po sredini vijencem, a na vrhu limeonom okruglom pločicom izrezanom u obliku osam listova. Na njoj počiva kruškolik nodus mosurastog podnožja, a u donjem dijelu urešen izoliranim jezičastim uspravnim listovima, dok na najširem dijelu ima valjkast vijenac, urešen motivom užeta, te u gornjem dijelu izmjenično duže i kraće uspravne užljebine. Iznad nodusa ponavlja se osmerolisna limena pločica, a nad njom mosurast član, koji nosi vitak piramidalan član, valovito profiliranih i sploštenih bridova, a na tri stranice uokvirene uglatim volutama urešen je po jednim uspravnim listom akantusa, iznad kojeg je spuštena grana vijenca. Manja šesterolisna limena pločica odvaja taj član od idućeg mosurastog, koji čini prijelaz na čašku, u donjem dijelu zaobljeno izbočenu i narebranu, a u gornjem urešenu izoliranim jezičastim listovima te

² Taj tip ranoklasicističkih relikvijara razvio se iz kasnobaroknih tzv. pločastih i piramidalnih relikvijara. Usp. Joseph Braun, *Die Reliquiare . . .*, Freiburg im Breisgau, 1940, str. 274—275.

stepenastim prijelazom na rub, koji je oblikovan osmerolisno poput donjih limenih pločica. Ti su svijećnjaci od mjedi, a kromirani su u novije vrijeme umjesto izlisanog posrebrnjenja. Visoki su 68,5 cm do željeznog tanjurića. — Doba im je kraj XVIII stoljeća.

Na suprotnom oltaru arkanđela Mihaela su:

29) *Četiri nekromirana takva svijećnjaka* od posrebrnena mjedi, također visoka 68,5 cm.

30) *Dva kromirana svijećnjaka* na tom oltaru, visoka 59,5 cm, izrađena su poput onih na glavnom oltaru (pod br. 17), ali im manjkaju girlande i vijenci, što su nekoć bili oviti oko stupića na nozi.

Dva kromirana relikvijara na tom oltaru noviji su pandani onih na suprotnom, ali ponavljaju samo njihove obrise te su ponegdje urešeni apliciranim fragmentima motiva užeta ili dijelova girlanda, što su nekoć bile na svijećnjacima pod br. 30.

Unatoč tim novijim kromiranjima i preinakama sačuvan je u crkvi sv. Ivana znatan broj od tridesetak naprijed opisanih metalnih radova, kojih je najveći dio nastao krajem XVIII stoljeća te nam u svjetiljci za vječno svjetlo, raznolikim svijećnjacima, okvirima kanonskih ploča i u relikvijarima na oltaru sv. Dominika prikazuju zacijelo preostali dio opreme iz doba župnika Mije Sinkovića, koji je od 1782. do 1803. podigao novu crkvenu zgradu i pobrinuo se za njeno unutarnje uređenje. Vjerojatno su ti mnogobrojni predmeti od mjedena lima djela domaćih obrađivača mjedi (zvanih

22 BOČNI OKVIR KANONSKE PLOČE, od posrebrnena mjedena lima. Vjerojatno domaći rad kraja XVIII st.

pojasari ili aurichalcarii), kojih je u to doba živjelo dosta u Zagrebu.³

Spomenuo bih još neka djela od metala, izvedena u vezi sa zvonikom crkve sv. Ivana. Gornji dio zvonika pokrit je bakrenim limom. Taj bakreni pokrov u najdonjem dijelu iznad tornja čini prvo četverostranu, blago svedenu kapu, a zatim se izdiže niskim osmerostranim članom na elegantno izvijen kruškolik osmerostran dio, koji je u donjoj široj česti urešen iskucanim parovima S-voluta, što se gore dodiruju malim izdancima C-voluta, dok se na užem gornjem dijelu kruškolike česti zvonika niže osam festona lišća i voća, vrlo uzanih, značajnih za ranoklasicističku suzdržljivost. Ti festoni vise na po dvjema polukuglastim izbočinama. Iznad toga, a između dva istaknuta, višestruko profilirana vijenca nizak je najuži dio vrha zvonika, osmerostran, urešen na stranicama s po tri izolirana, uspravna, jezičasta lisnata motiva. Iznad gornjeg vijenca slijedi zv-

nolik dio, također osmerostrano podijeljen, a na svakoj stranici ima po dva para C-voluta razmještenih u obliku romba uvijenih stranica. Od te zvonolike česti opet je profiliranim vijencem odvojena najviša lukovičasta, koja nosi kuglu sa željeznim dvostrukim križem. Na osam stranica lukovičasta vrha opet su po tri uspravna jezičasta lista, od kojih je srednji viši od postranih. Vrlo skladno su odmjereni odnosi između pojedinih česti tog zvonika, kao i tih raznolikih, brižno izvedenih ornamentalnih motiva. Sudeći po stilu, možemo smatrati majstorima, koji su izveli taj rad, zagrebačke limare Matiju i Josipa Schecka, koji su zabilježili 1799. godine svoja imena u jabuci na zvoniku.⁴

Barle je iznio prema arhivskoj građi⁵ brigu župnika Mije Sinkovića da novu crkvu, koju je on dao izgraditi, pokrije čitavu bakrom, zajedno sa zvonikom. Taj bakreni krov iznad same crkve stradao je, kako opisuje Barle, od jake bure 1826. i 1875, no bio je opet učvršćen, dok nije u toku prvog svjetskog rata po odredbi vojnih vlasti bio skinut da se upotrijebi — zbog nestašice bakra — za ratne svrhe. Tada je crkva privremeno pokrita željeznim limom, a zatim je barem lađa pokrita eternitom, dok je svetište još danas ostalo sa spomenutim provizornim pokrovom.⁶

³ Popisi zagrebačkih građana druge polovine 18. stoljeća i prve polovine 19. stoljeća sadržavaju imena mnogih pojasara. Podatke o njima sabrao sam u posebnoj radnji. Na žalost mi nije bio pristupan Liber rationum iz doba Sinkovića, koji spominje Barle u svom djelu »Župa sv. Ivana u Novoj Vesi«, Zagreb, 1900, na str. 16. u bilj. 1. Jednom će vjerojatno biti moguće pomoću te knjige računati kao i na temelju kanonskih vizitacija utvrditi imena majstora, koji su izveli neke od metalnih radova sačuvanih u sv. Ivanu.

⁴ Barle, nav. dj. str. 17.

⁵ Nav. dj. str. 17.

⁶ Novije podatke zahvaljujem g. župniku dru Anti Gršćiću.

24 OKVIR ZA CENTRALNU KANONSKU PLOČU, od posrebrene mjeđi, sa starim bakroreznim unutarnjim okvirom Antonija Viscontinija iz vremena oko 1770. god.

U zvoniku su danas tri zvona, od kojih je srednje izradio 1785. zagrebački zvonoljevač Antun Schiffer (Schiffner).⁷ To veliko srednje zvono ima promjer 115 cm, a zajedno s krunom visoko je 100 cm. U gornjem dijelu zvona reljefno je prikazana vrpca, nekoliko puta presavijena, a na njoj je natpis: SUM FUSA AB ANTONIO SCHIFFNER ZAGRABIAE 1785. IN HONOREM SANCTI IOANNIS. Iznad vrpce su cvjetne girlande, a ispod vrpce bogat ukras C-voluta i cvijeća. U donjem dijelu je između dvije kružne crte natpis: A FULGURE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE.⁸ Iznad tih dviju crta smještena su četiri reljefna lika, svaki na elegantnom rokoko postamentu od voluta i stilizirana lišća. Na jednom je od tih postamenata raspelo, na drugom Bogorodica sjedeći s djetetom na prijestolju, na trećem stojeći sv. Ivan Krstitelj s janjetom desno do nogu, a držeći u desnici križ s kojeg se spušta vrpca. Na četvrtom je lik bradata muškarca, unatrag zabačena gornjeg dijela tijela sa sjekirom u uzdignutoj ljevici, a desnicom pridržava knjigu na svom desnom kuku. Vjerojatno je to lik sv. Matije, apostola, koji je često

prikazan s takvim atributima⁹, jer mu je sjekirom bila odsječena glava. Zbog toga je taj mučenik valjda i odabran kao pandan sv. Ivanu, koji je ubijen na sličan način. Likovi su vrlo dobro modelirani, a osobito su u živom pokretu prikazani sv. Matija i Bogorodica s djetetom. Čitavo zvono svojom skladnom kompozicijom i ljepotom izvedbe služi na čast Antunu Schifferu, tom našem zvonoljevaču, koji je bio rodom iz Ljubljane i došao u Zagreb sa znanjem slovenskog jezika, pa ovdje ubrzo naučio hrvatski i gotovo pola vijeka radio zvona osobito za Hrvatsku i Slavoniju te za Međumurje. To Schifferovo zvono sv. Ivana pripada među najranije majstorove radove, jer je svoje prvo poznato nam zvono izlio za župnu crkvu u Novskoj g. 1784.¹⁰ Čim je godine 1785. bio dogotavljen zvonik sv. Ivana, nabavio je župnik Sinković zvono, koje je imalo 13 centi i 34 funta za 931 for.¹¹ To je zacijelo ovo Schifferovo.¹² Barle

⁷ O tom majstoru pisao je Ivan Kukuljević u Viencu, 1880, str. 142. ss. Viktor Hoffiler u časopisu Sveta Cecilija, Zagreb, 1919, str. 41—70: Stari zagrebački zvonoljevci, a Kamilo Dočkal u svojoj knjizi »Naša zvona«, Zagreb, 1942, spominje na str. 105 pored podataka o Schifferu i nestalo njegovo zvono iz sv. Ivana ljeveno 1793. godine.

⁸ Danas su posljednje tri riječi nečitke, jer je zvono tu veoma zaprljano od golubova, što se gnijezde u tornju, a mjesto je vrlo teško pristupačno za čišćenje, no zacijelo piše dalje LIBERA NOS DOMINE, kako je to zabilježeno 1917. godine prigodom pregleda zvona (podaci u ostavini prof. Viktora Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu).

⁹ Usp. Karl Künstle, Ikonographie der christlichen Kunst, Band II, Freiburg im Breisgau, 1926, str. 447-448.

¹⁰ Dočkal, Naša zvona, str. 107. Na str. 75. opisuje Dočkal veliko zvono župne crkve sv. Ivana s natpisom: ZU GOTTES LOB UND EHR HAT MICH GEGOSSEN SALESIUS FELTL. GRAZ. 1773. Dočkal je taj podatak zacijelo preuzeo od Kukuljevića, Nadpisi sredovječni i novovjeki . . ., Zagreb, 1891, str. 360, br. 1241, gdje natpis zvona jednako glasi. — Hoffiler je međutim u svojoj građi za povijest zvonolijevstva u Hrvatskoj (u arhivu Muzeja za umjetnost i obrt) komentirao taj podatak, da je Kukuljević vjerojatno zablježio krivu godinu, a prava je valjda 1783. ili 1793. Valja napomenuti također da Feltlovo zvono iz 1813. evidentirano u Krapini, prema Hoffilerovoj građi, ima posve jednak natpis no s godinom 1813.

¹¹ Barle, Župa sv. Ivana, str. 24. Nešto niže međutim Barle piše da veliko zvono ima napis »Sum fusa ab Antonio Schiefferer Zagrabiae in honorem S. Johannis 1799«. Mora da je to neka zabuna, jer se natpis, koji on navodi, nalazi na sačuvanom zvonu, ali s godinom 1785.

¹² Sačuvano nam je do danas zahvaljujući Konzervatorskom zavodu Hrvatske odnosno, kako se tada zvao, Zemaljskom povjerenstvu za čuvanje umjetničkih i historičkih spomenika u Hrvat-

25 BOČNI OKVIR ZA KANONSKU PLOČU, od posrebrana mje-
dena lima. Možda domaći rad kraja XVIII ili početka XIX st.

spominje u svojoj radnji o sv. Ivanu, da je Sinković nabavio 1799. tri zvona, koja su ga stajala 1297 forinti.¹³ I ta tri zvona bio je izradio Schiffer, kako je sam bio zabilježio u svojoj bilježnici, a Kukuljević to objavio.¹⁴

Dva Schifferova zvona iz 1799. kao i ono iz 1785. opisao je prof. Vladimir Tkalčić 28. VII 1917. kad je kao član Zemaljskog povjerenstva za čuvanje spomenika pregledao zvona sv. Ivana.¹⁵ *Oba zvona iz 1799.* imala su u gornjem dijelu u vrpici, koja je više puta presavijena, natpis: FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFRER 1799. Kraj vrpce bili su ornamentalni motivi, a *veće zvono* (vis. 70, šir. 101 cm) imalo je u donjem dijelu reljefe Bogorodice, sv. Ane, Raspeće i sv. Josipa. *Drugo zvono* s istim

natpisom, a visoko samo 58 cm i šir. 80, imalo je reljefe arkandela Mihaela i Raspeće.¹⁶ Prof. Tkalčić opisao je također *zvono sv. Florijana*, koje je bilo nešto manje od zvona ark. Mihaela, pa je imalo promjer 66 cm, a vis. 56. Natpis je bio: ZAGRABIAE 1798 +. Reljefi su prikazivali Raspeće, sv. Florijana, sv. Ladislava i sveca s krunicom (vjerojatno sv. Filip Neri).¹⁷ To zvono iz 1798. zacijelo je pripadalo u onu grupu Schifferovih zvona za sv. Ivana, koja su isplaćena sva tri 1799. godine. Prema Schifferovim zapisima, primio je on od crkve sv. Ivana 1805. godine staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. ¹⁸ I to je zvono još zatekao u zvoniku prof. Tkalčić 1917. g. To je bilo

skoj i Slavoniji, koje je 9. VIII 1917. stavilo to zvono pod zaštitu uvrstivši ga u Popis crkvenih zvona na području nadbiskupije zagrebačke, koja su se radi umjetničke ili historičke vrijednosti imala izuzeti od uporabe u ratne svrhe. U tiskanom popisu objavljenom u Službenom vjesniku Nadbiskupije zagrebačke, 28. VIII 1917, str. 61, pod br. 124, pomutnjom slagara ponovljena je kod tog zvona oznaka »župna crkva sv. Marije«, dok je u rukopisu tog spisa stavljeno tu »župna crkva sv. Ivana«, 900 kg, god. 1785, A. Schiffer, Zagreb.

¹³ Barle, Zupa sv. Ivana, str. 24.

¹⁴ Kukuljević spominje u Viencu, 1880, str. 143, da je Schiffer primio od crkve sv. Ivana u Novoj Vesi tri zvona od 166, 70 i 16 funti te izlio tri nova od 965, 523 i 307 funti za 1278 forinti.

¹⁵ U bilježnici pohranjenoj u ostavini V. Hoffilera u Muzeju za umjetnost i obrt, pod br. 1063 a i b.

¹⁶ Kukuljević spominje u Natpisima, str. 363, br. 1253: zvono u sv. Ivanu s natpisom SUM FUSA ZAGRABIAE AB ANT. SIFFRER 1793, a i u Viencu iz 1880, na str. 143. navodi Kukuljević ukoliko da ta crkva ima Sifferovo zvono iz 1793.

Sudeći po tekstu natpisa, ta je godina zacijelo pogrešno zabilježena s jednog od zvona iz 1799, što su još 1917. bila u sv. Ivanu pa ih je Povjerenstvo pomno opisalo. — Kukuljević navodi u Natpisima, str. 364, pod br. 1528 i zvono u sv. Ivanu s natpisom ZAGRABIAE 1797, a i u Viencu 1880, na str. 143. veli da crkva sv. Ivana ima Siferovo zvono iz 1797. godine, no zacijelo se tu radi o zvonu iz 1798. godine u tom zvoniku, jer je brojka 8, kako je to u Hoffilerovoj bilježnici vrlo pomno nacrtano i komentirano, malko otvorena, pa se mogla i čitati kao 7.

¹⁷ Arhiv Muzeja za umjetnost i obrt, pod br. 725 b. — O sv. Filipu v. K. Künstle, Ikonographie, II, 505.

¹⁸ Kukuljević u Viencu, 1880, str. 159, navodi da je god. 1805. A. Siferer primio od crkve sv. Ivana staro zvono od 212 funti i napravio novo od 217 funti za 85 for. — Kukuljević veli, ibid, str. 171, da je Siferer preuzeo iz Nove Vesi u Zagrebu godine 1813. dva zvona od 115 i 89 funti pa načinio nova od 226 i od 221 funte za 408 forinti. — O tim zvonima iz 1813. g. ne kaže Barle ništa.

26. RASPELO od crno obojena drva s posebnim brončanim korpusom Krista i reljefom Marijina dolaska u nebo. Možda domaći rad XVII—XVIII st.

zvono sv. Barbare, promjera svega 60 cm, visine 47 cm, s natpisom: ME FUDIT ANTONIUS SCHIFFER ZAGRABIAE ++ 1805 +, a reljefi u donjem dijelu prikazivali su okrunjenu sv. Barbaru s palmom u desnoj ruci i s kaležem u lijevoj, zatim Raspeće, pa klečećeg sveca, kraj kojega su lijevo i desno iz oblaka izlazile strijele,¹⁹ te napokon Bogorodicu.

Prema tome je do 1917. bilo sačuvano u zvoniku sv. Ivana svih pet zvona, koja je za tu crkvu izveo Schiffer, a spomenuo ih je i Barle u svojoj radnji. U doba prvog svjetskog rata jedva je uspjelo zem. povjerenstvu sačuvati najljepše i najstarije Schifferovo zvono u Sv. Ivanu, dok su ostala zbog strogih vojnih propisa morala u ljevaonicu.

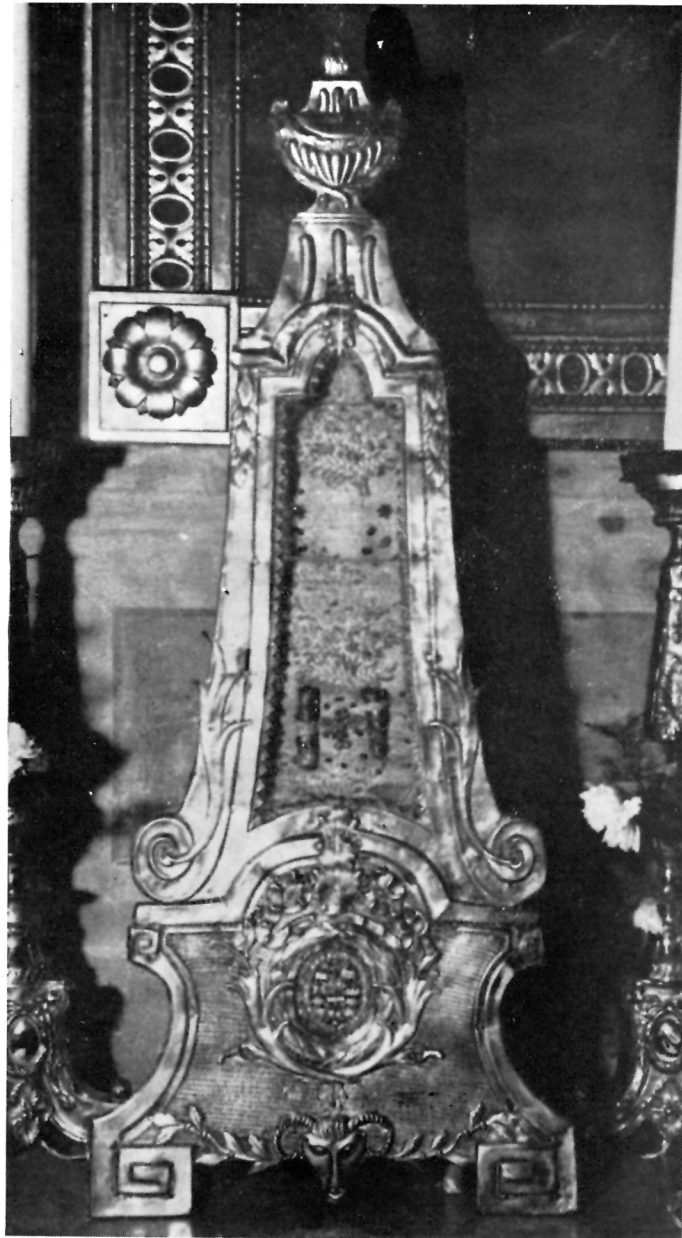
¹⁹ Možda je to bio lik sv. Antuna pustinjaka, kraj kojeg su prikazivali plamenove što izlaze iz zemlje. Künstle, Ikonographie, II, str. 67.

Pored tog Schifferovog zvona iz 1785. godine, danas su u zvoniku *dva novija zvona*, izlivena u Ljubljani 1926. godine, a posvećena, po uzoru na ona dva što su nekoć bila u tom zvoniku, Sv. Mariji i Sv. Mihaelu.²⁰

U nižem katu zvonika smještena je vrlo zanimljiva stara *toranjska ura od kovana željeza* s tri valjkasta

²⁰ Desno zvono, visoko s krunom 91 cm, a promjera 100 cm ima u najdonjem pojasu između dvije kružne crte natpis: SVETA MARIJO MAJKO BOŽJA BUDI NAM MAJKA I POMOČNICA NASTOJANJEM I TROSKOM NOVOVESKIH ŽUPLJANA 1926. Na trupu je s jedne strane reljefni lik uspravne Madone, frontalno postavljen, ruku prekrštenih na prsima, a uokviren zupčastom mandorlom. Na drugoj strani je natpis u okviru urešenom volutama, cvijećem i školjkom: STROJNE TOVARNE IN LIVARNE LJUBLJANA ST. 1698. U gornjem su pojasu girlande a u donjem izolirani, uspravni, srololiko uokvireni, lisnati motivi.

Lijevo zvono visoko je s krunom 82 cm, a promjer mu je 90 cm. U donjem dijelu je natpis uokolo: BLAŽENI MIHAELE ARKANDJELE ČUVAJ NAS U SVAKOJ POGIBELJI DUŠE I

27 b RELIKVIJAR OD POSREBRENE MJEDI
Možda domaći rad kraja XVIII st.

zupčanika za utege, a iznad njih je manji kontrolni sat s rimskim brojkama od I do XII i s natpisom: Wendelin Jäger Grossuhrmacher in Innsbruck 1874.²¹

Spomenuo bih još dvojica vrata od kovana željeza izvedena u stilu novog rokoka, istovremeno kada je podignuta ograda oko crkve 1911—12. godine, u kojoj su ta vrata smještena.²²

TIJELA NASTOJANJEM I TROSKOM NOVOVESKIH ZUPLJANA 1926. Na trupu je s jedne strane čitav lik sv. Mihaela sa štitom u ljevici a spuštenim mačem u desnici. Na drugoj strani je natpis u kićenom okviru poput onog na zvonu sv. Marije i s istim natpisom, ali št. br. 1699. U donjem dijelu trupa teče unaokolo kontinuirana osmičasto prepletana vrpca s rozetama u očicama. U gornjem dijelu zvona je kružni pojas lisnatih vitica, a ispod njega su cvjetne girlande.

²¹ O nabavi te ure god. 1874. piše Barle, nav. dj., str. 25.

²² Sadašnji župnik dr Ante Grščić saopćio mi je te podatke, kao i to da je 1926/27. vihor odnio dio limenog krova na lađi, pa je tada lađa pokrita eternitom.

No prije nego završim ovaj prikaz metalnih spomenika vezanih uz crkvu sv. Ivana želio bih upozoriti na zanimljiv otisak starog pečatnjaka župnika sv. Ivana, koji se sačuvao na ispravi izdanoj 7. IV 1382. godine u Zagrebu.²³

Taj pečat utisnut je u tanak crven sloj voska²⁴ na podlozi smeđeg običnog voska, koji je polujajoliko ob-

²³ U Arhivu Hrvatske u Zagrebu, Act. monaster. Garić, fasc. 2, nr. 42. Usp. Ivan Krstitelj Tkalčić, Povjesni spomenici... Zagreba, I, str. 294, doc. 309.

²⁴ Upotreba crvenog voska bila je u srednjem vijeku dozvoljena samo povlaštenim osobama. Upravo potkraj 14. stoljeća počelo se pridavati osobitu važnost povlastici, koja je dozvoljavala upotrebu crvenog voska u pečačenju. Usp. Egon v. Berchem, Siegel, Berlin 1918, str. 31. — Novoveški župnici nosili su od 1351. u toku pet stoljeća, sve do sredine 19. st. naslov dvorskog biskupskog kapelana, te su imali pravo na posebne počasti (Barle, nav. dj., str. 32). Jedna od takvih počasti bila je vjerojatno i ta da su smjeli upotrebljavati crven pečatni vosak.

PEČAT ŽUPNIKA CRKVE SV. IVANA U ZAGREBU IZ SREDINE XIV SV. NA ISPRAVI IZ GOD. 1382. U ARHIVU HRVATSKE U ZAGREBU

likovan. Otisak je dobro sačuvan, uspravna, šiljato-ovalna oblika,²⁵ a na njegovu rubu može se čitati

S. PLEBANI. SANCTI. IOHANNIS. DE. ZAGRABIA.

U sredini je pod malim baldahinom stojeći lik sv. Ivana Krstitelja, koji u ljevici drži okruglu ploču, na kojoj je prikazano janje, što jednom nogom pridržava malenu zastavu (križa), a glavu je okrenulo unazad prema toj zastavi, koja se uzdiže iznad njegovih leđa. Sv. Ivan stoji na podnožju, koje je u donjem dijelu svedeno u luk, a ispod tog luka je malen profilni lik anđela

²⁵ Taj oblik postao je već u toku 13. st. značajan za crkvene odnosno svećeničke pečate. Usp. Paul Ganz, *Geschichte der heraldischen Kunst in der Schweiz*, Frauenfeld, 1899, str. 158.

²⁶ Na lijevoj strani podnožja, na kojem stoji sv. Ivan, opaža se otisak nehوتيčnog utiska na pečatu, zacijelo od ruba samog pečatnjaka, kad je bio dignut s voska, pa je njegov lijevi rub malko utisnuo ovo mjesto još mekanog voska, gdje bi se trebao nalaziti lijevi dio svedenog podnožja. Inače je pečat vrlo dobro očuvan, a samo lijevi donji rub podloge od smeđeg voska je okrnjen. Pečat je spojen s pergamenom svilenom uzicom spletenom od ljubičastih i crvenih niti.

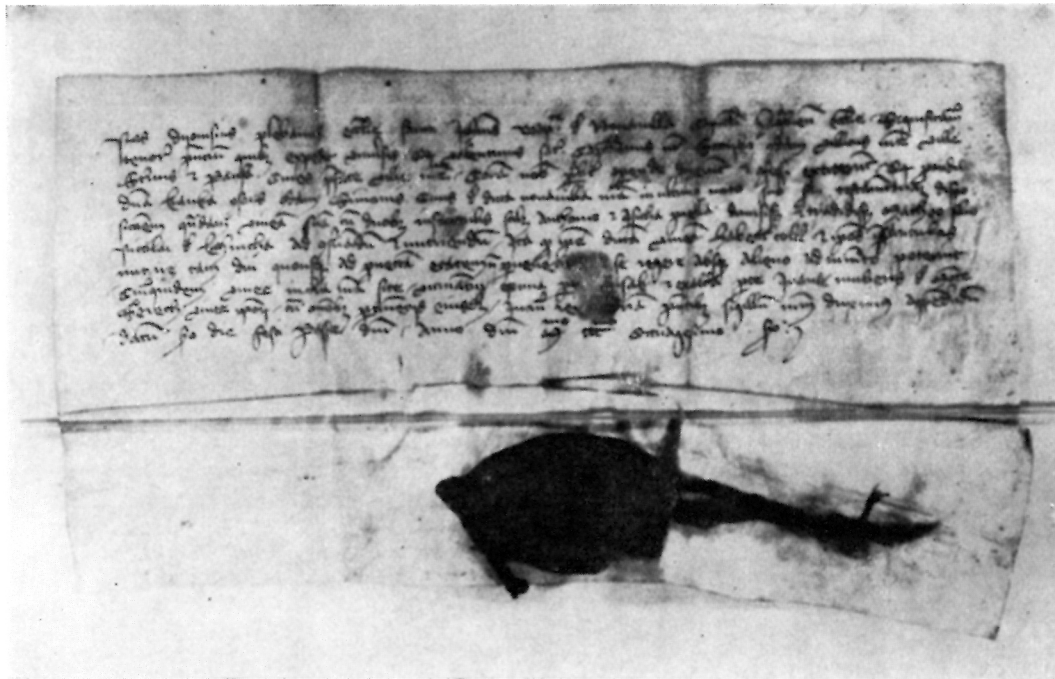
što kleči a uzdignute ruke sklopio je u molitvi. Na bočnim stranama luka nalazi se po jedan malen trolistan motiv. Pečat je visok 4,8, a širok 2,8 cm. Smeđi vanjski dio podloge pečata visok je 5,6 cm, a širok 3,5 cm, dok najveća debljina polujajolikog pečata iznosi 1,6 cm.²⁶

U srednjem vijeku izrađivali su pečatnjake ponajviše svjetovni zlatari,²⁷ pa je vjerojatno i taj pečatnjak novoveškog župnika bio djelo nekog od onih mnogobrojnih zagrebačkih zlatara 14. stoljeća.²⁸ Ljepotom izvedbe ne zaostaje taj rad za dobrim djelima zapadnoevropskih pečatorezaca tog doba.²⁹

²⁷ Paul Kletler, *Die Kunst im österreichischen Siegel*, Wien, 1927, str. 3. Najtoplije zahvaljujem arhivistu Bartolu Zmajiću u Arhivu Hrvatske, koji me je najsusretljivije uputio na knjige o pečatnjacima, kojima sam se služio u ovoj radnji.

²⁸ I. Bach, *Zagrebački zlatari XIV stoljeća*. U Zborniku iz starog i novog Zagreba, III, Zagreb, 1963, str. 56. i str. 58, bilj. 8.

²⁹ Egon v. Berchem, *Siegel*, Berlin, 1918, str. 116, sl. 103: pečat grada Andernacha iz 1344. g.; str. 161, sl. 139: pečat Konrada, prepošta samostana Solnhofen, 1388. Ne može se, ipak, mjeriti s kičenošću i minucioznošću nekih biskupskih pečatnjaka XIV st. kao što je npr. onaj Alberta III od Pasaua (1362—1380). Berchem, nav. dj. str. 145, sl. 131.

ISPRAVA KOJOM NOVOVEŠKI ŽUPNIK DIONIZ POTVRĐUJE 7. IV 1382. U ZAGREBU, DA SU DJECA KAVKE, ŽENE POK. ŠIMUNA, NJEZINOM OPORUKOM PREDANA ZAJEDNO S NJENIM VINOGRADOM BRIZI MATIJE, SINA NIKOLINA IZ KOZNICE. U ARHIVU HRVATSKE U ZAGREBU

Taj zagrebački pečat srodan je nekim austrijskim pečatima 14. stoljeća. Na pečatu prepošta Nikole von Stainz (1324—1345) dominira lik sv. Katarine, koja drži blizu glave svoj emblem: kotač,³⁰ upravo kao što sv. Ivan na zagrebačkom pečatu drži ploču s janjetom. Najrodniji je zagrebačkom primjerku pečat prepošta Petra von Seckau (1350—1372), gdje vidimo u gornjem dijelu malen baldahin, pod kojim je prikazan prizor Navještenja, a ispod tog prizora je podnožje svedeno u luk, pod kojim je klečeći lik. Na bočnim stranama tog luka su sitne četverolisne rozete.³¹ Taj pečat, koji je nastao zacijelo u isto vrijeme kada i novoveški, pokazuje utjecaj talijanskih pečata na austrijske pečatore. Paul Kletler istakao je u svojoj studiji o umjetnosti austrijskog pečata da su talijanski majstori voljeli podijeliti polje pečata vodoravno ne samo u dva nego često i u tri dijela, dok je tradicija njemačkih pečata bila da jedinstven lik dominira čitavom plohom pečata i da naglašava njegovo vertikalno stremljenje.³² Zagrebački pečat pokazuje takvu razdiobu, kao i čitav niz austrijskih pečata, no za sada bi bilo preuranjeno stvarati na temelju toga neke zaključke, jer je repertoar sačuvanih pečata Hrvatske još premalo proučen.

Upravo četrnaesto stoljeće bilo je doba najljepšeg razvoja umijeća pečatorezaca.³³ Tim otiskom pečata, koji nam je sačuvao oblik vrlo skladnog i suvremenog

metalnog pečatnjaka izrađenog za župnika sv. Ivana sredinom 14. stoljeća, te nam predočuje najstariju umjetninu te crkve,³⁴ završio bih ovaj pregled metalnih spomenika.

Polazeći iz sakristije sv. Ivana, a pregledavši zatim metalne predmete u samoj crkvi i napokon na njezinu tornju, našli smo se pred ovim pečatom, pohranjenim u Arhivu Hrvatske, zapravo na samom početku povijesti te stare zagrebačke crkve. Tako na kraju ovog prikaza možemo nadovezati na onaj kalež kasne gotike, pohranjen u sakristiji sv. Ivana, i zatvoriti krug šest stoljeća povijesti metalnih spomenika novoveške župne crkve.

Dalja istraživanja umjetničke obrade metala u Hrvatskoj bez sumnje će s vremenom pridonijeti razjašnjenju porijekla i drugih pitanja u vezi sa spomenicima koje sam ovdje prikazao. Objavom te građe želio sam pomoći da se ona nađe pri ruci onima što će potanje proučavati povijest naših pečata, zvona i drugih skupina spomenika Hrvatske. Premda metalni spomenici Sv. Ivana ne sadržavaju ni jedan predmet, koji bi se izvanredno isticao svojom umjetničkom vrijednošću, ipak je prosjek kvalitete tih djela na razini dobrih ostvarenja svog vremena ne samo kod nas nego i u mnogim susjednim zemljama.

³⁰ Kletler, nav. dj., str. 16, sl. 37.

³¹ Kletler, nav. dj., str. 51. i 55, te sl. 102.

³² Kletler, nav. dj., str. 18.

³³ Kletler, nav. dj., str. 3.

³⁴ Vjerojatno je to bio prvi tj. najstariji pečat novoveškog župnika, jer je crkva sv. Ivana, koja je tada tek bila u izgradnji, u novoosnovanoj općini Nove Vesi, postala župnom 1347. godine

(I. K. Tkalčić, Povj. spomenici... Zagreba, I, str. 193, doc. 214. Usp. ibid, str. CXLVIII), a spomenut, sačuvani nam pečat utisnut je 35 godina kasnije. Tom ispravom koja ga je sačuvala potvrdio je novoveški župnik Dioniz 7. IV 1382. da je Šimunova udovica Kavka oporučno ostavila svoje trsje u Bukovcu Mateju sinu Nikolinu, iz Kosnice, uz obavezu da trsje obrađuje i da othranjuje njezinu djecu, sina i kćer, dok ne postanu punoljetni. Tkalčić, nav. dj. I, str. CLI, Barle, župa sv. Ivana, str. 35.

METALLGEGENSTÄNDE AUS DER ST. JOHANNESKIRCHE IN ZAGREB

(2. Teil)

In dem vorigen Peristil-Heft sind Metallgegenstände die in der Sakristei der genannten Kirche aufbewahrt werden, veröffentlicht worden. Hier sind jene Arbeiten, die sich in der Kirche selbst befinden, beschrieben und reproduziert. Die meisten stammen aus der Zeit als die neue Kirche gebaut und mit neuem Inventar ausgestattet wurde d. h. vom Ende des 18. Jh. und zu Beginn des 19. Jh. Ein Kruzifix (26) hat noch barocke Formen und könnte aus dem 17. oder aus dem beginnenden 18. Jh. stammen, während ein anderer (14) schon Rokokoformen zeigt und stammt wohl aus den 50er bis 80er Jahren des 18. Jh. Die anderen Gegenstände, eine Hängelampe, verschiedene Leuchter, Kanonentafelrahmen und Reliquiare sind alle im frühklassizistischen Stil der letzten Jahrzehnte des 18. Jh. gestaltet. In einem Kanonnetafelrahmen ist ein Stich von

Antonio Visentino aus Venedig um 1770 erhalten. Die meisten Gegenstände sind aus versilbertem Messing, wohl von Zagreber Meistern gemacht worden.

Die kupferne frühklassizistische Turmbedeckung ist von Zagreber Meistern Mathias und Josef Scheck im J. 1799. ausgeführt worden. Im Turme ist die Glocke aus d. J. 1785, ein gutes Werk des Zagreber Giessers Anton Schiffer (Schiffner). Vier andere Glocken von demselben Meister, die in den Jahren 1798, 1799 und 1805 für diese Kirche gegossen wurden, sind in J. 1917 für Kriegszwecke requiriert und vernichtet worden. Alte schmiedeiserne Turmuhr, die noch erhalten ist, wurde von Wendelin Jäger in Innsbruck im J. 1874 gemacht.

Im Zagreber Staatsarchiv ist auf einer Urkunde vom 7. IV. 1382 der Siegelabdruck des Pfarrers der Zagreber St. Johannes Kirche aufbewahrt. Der Siegel ist einigen österreichischen Siegeln des 14. Jh. verwandt und zeigt den Einfluss italienischer Siegel, der auch in den österreichischen Exemplaren dieser Zeit festgestellt war.